

ERDI IRKA

IRODALMI-KULTURÁLIS FOLYÓIRAT

XII. évf. 2023/3. SZEPTEMBER

500 Ft

Baka Györgyi

Teremtő feszültségben

Pikó Gábor Mózes 75. születésnapjára

*„A Lélek a rendje mindennek.
Általa függ össze, kel életre és
kap jelentést minden létező.”*

Pikó Gábor Mózes

A budai vár felé vezető úton
egy hajléktalan férfi ült
a padon, kezében könyvvel,
amit átszellemülten olvasott.
Őt mindig így lehetett látni.
Mózes máig is bánja,
hogyan szólította meg,
úgy érzi, barátja lehetett volna.

A kövesdi román kori templom
kopott kövei között a diófa
lombja megadóan hajladozik,
odasimul zöld terméseivel
a szentély töredezett kőfalához.
Mi, balgatag tanítványok,
álmélkodva bolyongunk
a romok között, Mózes
fény-tiszta szavait hallgatva.

Az Üzenők, a Hírnökök
hiába zörgetnek tudatunk
határán, csupán a befelé
néző tekintet látja meg Őket.

Életünk kihívó rejtelve
a lelki ének a testiség
burkából való folytonos
kitörése, a megpróbáltatások
örömmel fogadása.

A sorskérdések láthatatlan
mélységbe vezetnek,
csak a megtisztulás által
juthatunk világosságra,

az átélt szellemi hatások
energiává sűrűsödve
sejtmélyekig hatolnak.

Minden megismerés
azonosulás, a véges
és a végtelen teremtő
feszültségében életünk
belenő a feleletbe,
megidézve a napfelkeltét.

Barna Júlia

közelebb az éghez

a késő délutánból kiröppennek a galambok
felöltözteti a házat az alkony
– lenge kabát –
fák legyeznek ablakát
ágak villázzák össze
a messziről érkező sötétet
de a félreértések világosodnak
egésszé kerekednek a törtrészek
a tanulságok közhellyé érnek:
az ablakon túl
a diófa körül leselkedő este
fényvirágokat lélegez be
mint az idő a meg nem élt perceket
mikor elvileg boldog is lehettem volna:
a szobát homály nyeldesi
villanyfényel elhessentem
aztán mégis beengedem
kiülök a csillagokra néző tornácomra
közelebb az éghez
mint bármikor születésem óta
a remény felettem úgy lebeg
mint az Úr lelke a bibliai
sötét vizek felett

Cettler Gertrúd

Teri, a teknőslány

Teri, a teknőslány
nehezezzként cipeli magán
testes turbulenciájú
páncélját,
egyetlen dolgot remélve mindezzel,
hogy soha senki ne lásson át
rajta, belé, benne milyen
érmek is fortyognak:
pajzsként ráragadt
félelmeit
mikor dobja le majd, netán végleg ott
maradnak?
lesz egyáltalán ilyen alkalom?
majd persze akad az is, ha hagyja s én is
akarom
mindaddig időközben
múlnak az évek,
telnek a pillanatok,
elringatja tenmagát
Terikénk,
aki minden éjjel
eljár egy csacsacsát
nosztalgikus momentumok ezek,
melyben elképzeli, hogy kinyúlnak felé
rég érintett érdes kezek,
s visszahozzák néki
elfeledett reményeit a holnapnak
vagy csak a mának
aztán a csillagos ég alatt véget nem érőn
két kis teknősporonty gitárral kezében
kezdő dallamokat ad az álomszerűen morajló
csacsacsának

*Csorba kötömbök
egymásra zuhant évek
zsidótemető
(Botos Ferenc)*

Dylan D. Tides

Hetem

Hétfőn láttalak először.
Csak futólag, semmi konkrét.
Siettem a kis szigetre, azt se tudtam, hová, honnét,
jaj, csak végre át a hídon, ahogy évek óta már!
Ablaktalan kis lakomnak gyertyafényes csendje vár.

Kedden, piros szoknyád szélén,
megbotlott az őszi pára;
kinevetted, hangod húzott, megfordultam hát utána,
s megálltam a híd közepén, hadd várjanak varjaim...
Látnom kellett, ki az, kitől lúdböröznek karjaim.

Szerdán talán nem rohantam úgy,
mint máskor, meg-megálltam,
de a lányt a pad támláján (álom volt tán?)
nem találtam...
Szidtam órát, időjárást, reménnyel telt perceket,
s kandallómban aznap este a lemondás sercegett.

Csütörtökön fel se néztem,
s már a hídon döngött léptem.
„Ne siess el!” – kiáltottál.
Éreztem, hogy’ zúg a vérem.
„Ülj le hozzám...” – kértél halkán.
„Rég vártalak, Kedvesem...”
Ideje, hogy együtt sírjunk boldogságot csendesen...”

Péntektől már nem törődöm szombattal
vagy bármi mással.
Lehunyt szemmel álmodom
egy lehetetlen folytatással,
melyben nincs híd s sziget, csak mi ketten léteünk,
s nem küzdünk az úton tovább,
minden nap csak érkezünk.
Fejem békén ül öledben, nevetésed szüntelen.
„Angyalom vagy” – súgod,
s lelkem végre újra büntelen.

*Kék tárnicsvirág
tündérfátyla meglibben
búvó darázson
(Botos Ferenc)*

Kilistáztam

Kell a szív, ha létre dobban,
s kell, ha majdnem összeroppan...
Kell a lélek, kell a testem.
Kell a kéz, ha már elestem.
Kell a kő, mit reám dobnak.
Kell az ok, ha fintorognak.
Kell a szó, ha elhibáztam.
Kell meleg, ha bőrig áztam.
Kell pár perc a félelemre,
s koszorú, ha vége lenne.
Kell a zaj, hogy csendre vágyjam.
Kell a rend, hogy szertehányjam.
Kell a május, kell, hogy fagyjon.
Kell barát, hogy olykor hagyjon.
Kell a Semmi, kell a Minden,
mindkettőben, mindig hinnem.
Kell halál, és kell karácsony.
Felröhögöm jótanácson.
Kellesz Te, és kell, hogy várjam
jöttöd, s közben utam járjam.
Kell, hogy ezrek szívét bírjam,
s kell, hogy versem egynek írjam.
Kell a fagy, és kell, hogy égjek.
Nap is kell, vagy fuccs az éjnek.
Kell galamb, és kell a puska,
kézfogas is kell a tusra.
Kell király, és kell a népe,
s változás, ha népe kérne.
Kell a hűség és a méreg.
Kell a fa, és kell a kéreg.
Kell a rajt, és kell a vég is.
Kell a harmat, s kell a vér is.

Kell magány, de.... néha mégis...
Kellhetnék már végre én is...

*Autópálya
mellett a tücsökhöz
már nem hallható
(Botos Ferenc)*

Gani Zsuzsanna

A csöndes öböl

Nyarálóm teraszán szürcsöltem a teám,
balkonon vörös muskátli virult.
Vonzotta tekintetem, kacsintott reám,
e nyugalom a lelkemhez simult.

A partot szép, fűzőld erdők szegélyezték,
néhol karcsú pálmák bólogattak.
Néptelen utcák magukat feszélyezték,
könnyes szemmel engem szólólongattak.

Az öböl csöndes volt, de mennyire üres,
szél se fűjt dallamot, meg se zizzent.
Sóhajós, szép perc – hetyke sirállyal üzent
a fövenylepte, vízmosta szirtre.

Itt-ott vitorlások uralták a tengert,
hullámok a karibi dallamot.
Sebesen suhant az idő, bús volt, levert,
de a végtelen remény áthatott.

Betakarítás

Nézd, hogy ring a csipője a búzakalásznak,
még a nap is szép aranyszemeire kacsint!
Rekkenő a hőség, a homlok is gyöngyözik,
s délibábos rónán ki él-hal, betakarít.

Beérett a búza, forró kemence várja,
asztalon abrosz, s fonott kosár néz sóvárgón.
Friss, ropogós kenyeret keresztel a gazda,
pulyák lesik boldog tekintettel, sugárzón.

Család szájában olvad a puha cipóbél,
átfonja őket az euforikus érzés.
Gazda s neje a lócán gondtalanul ülnek:
Jövőre is lesz bő termés? – hangzik a kérdés.

*Fenyőtűk hegyén
ingó kristálycseppeken
tűzet gyújt a nap
(Botos Ferenc)*

Kádár Tibor

Késő bánat – eb gondolat!

Ha versemet dicsérgetnék,
Hájjal kenegetnék meg a szívem!
Azt képzelném, költő vagyok,
Örökre fent marad nevem.

Csakhogy immár túl nyolevanon,
Nem ugrassz már helyből nagyot!
Korán keljen, ki költő lesz,
Nem öreg, ki verset alkot.

Így utólag elébed áll
Hosszú évek száz emléke,
Nincs, mit kezdjél most már véle,
Szabadulni sem tudsz tőle!

Nem figyel már senki sem rád,
Így idődet csak fecsérled!
Ki hiszi el, öreg harcos,
Hogy hazádért dobog szived?

Egy haszna van írásodnak,
Még ha nem is kell senkinek,
Szellemedet épen tartja,
Adj hálát hát Istenünknek!

Kissné Matkó Gabriella

Haikuk

Réges-rég elmúlt,
s még ma is élő szent a
hagyomány útja.

Pusztuló világ
kiáltja féltőn, vigyázz
az ártatlanra!

Nem bizonyosság
a lázadó én szülte
benső fájdalom.

Tavaszi virága
kacsint, s a lobogó szél
új táncát járja.

Mit beszél a rock gitáros?

*(Parafrázis Nemes Nagy Ágnes
Mit beszél a tengelice c. versére)*

Mit beszél a rock gitáros?
Azt mondja a rock gitáros:
vaú, Vanda, vaú, Vanda, dum-dudu dum-dudu dam.

– Rock gitáros a színpadon,
ilyen nyúlós húrokon
mért mondod, hogy dum-dudu dum-dudu dum?

– Kiss (!) gitáros vagyok én,
kicsi nótát tudok én,
vaú, Vanda meg egy kicsi dum-dudu dum-dudu dum.

Koncz Teréz

November

Őszi lombok hullatása
fájhat-e a fának?
A vérvörös levelekben
milyen sebek fájnak?

Dédelgette, ápolgatta
apró rügy korától,
mért kell válni ősz jöttével
levélnek a fától?

Mért hullik oly megadással?
Kedve telik benne,
lábunk alá szőnyeg gyanánt
terüljön a földre?

Duna partján talpig arany
még a fák palástja,
a futó víz bólogat
e néma méltóságra.

Távol a hegy már barnállik,
széle ködtől szürke,
de mellettem még az élet
ezer drága fürtje –

Minden olyan lágy és békés,
mért bántana bánat?
Ilyen csöndje, ragyogása
lesz majd a halálnak?

Kósa Márta

Nyár még

Naptárt lapozol és sóhajtasz az égre
nem számolsz
mégis tudod hamarosan vége.

Hajnali friss szelek lengenek
jóleső érzések
mégis
megrémisztenek.

Hová
hová
ez
a
vágta?

NYÁR

a
ma
és
nyár volt a tegnap
karod és kezéd
vízcseppben fürdött
pazar színskála
korty bor
kóbor út
zöldbe fúló part fölé
felhő font koszorút

csak
állsz
és
bámulod a vízben ficánkoló kis halakat
hallgatsz
s
boldognak képzeled magadat.

Egy
néma
perc

mozdulatlan magányban
felhő
ég
fák
virágszirmon sétáló bogárkák
aranyló napraforgótábla
fut el a balga létpazarlásba.
Rét
illat
madársikoly
élet és halál itt lapul valahol
s
te
tétovázva hagyod hogy elillanjon napod
csak legbelül szorul valami
amit
kívülről sohasem hallani
eliramodó percek
bőrödre sápadt sebhelyeket vernek.
Víz
csepp
és
csoda
csobbanás
folyóban hancúrozó önfeléd pár
boldog mosolya
intenek és te is felemeled fejed
nyár
még még még
sóhajtod
és
imádban ma is felsorolod
a
szeretett
nyár ízétől zamatos nevedet.

*Kerecsensólyom
a lábakat meghagyta
borzvacsorának
(Botos Ferenc)*

Kovács F. István

Őszül a nyár

Őszül a nyár, elfedik már
Báját a rongyos mezők,
Fecskék helyett barna madár
Szitál a szántók fölött.

Nyárfalevél ring a vízen
Ébredő hajnalokon,
Véle puhán surran a csend,
A parton macska oson.

Suhan a víz, néma a táj,
Pára leng a víz felett,
Csendes esőt perget a nyár,
Nézve a szürke eget.

Kreischer Nelly

Kárpátokból

Csuklómon apró, zöld-fekete
fa gyöngyfüzér a Kárpátokból.
Nézem őket, és megelevenednek.
Óriási fákká nővik magukat.
Alattuk csörgedez friss hegyi patak,
érezem fenyvesek illatát. Otthon vagyok!
Pörgetem, forgatom a kis fagyöngyöket,
Pörgetem filmként megélt életemet.
Ha sorsom nem szakít el kétévesen,
Kárpátokban merengnék az emlékeken.
Pörgetem, forgatom a kis fagyöngyöket,
Vékony gumigyűrű fogja össze őket.
Hamar elszakadhat, elveszítem, félek,
Szerteszóródik az idehozott élet.

*Háromágú fűz
az alvó hajléktalant
épp betakarja
(Botos Ferenc)*

Krisztbaum Mihály

Festők a Régészeti Parkban

Őseink dombjain,
ahol van több száz halom,
magyarok sírjain
a tájat festeni lett itt alkalom.
Sétálva a parkban – gondolatok sora,
az elképzelt múlt látomását hozta.
Ezerévesnek tűnő épületek között
a múzeum vaskornak öltözött.
De voltak itt a bronzkorból is tárgyak,
amit a mai építészek imitáltak.
Tehát az ihletésnek volt sok alkalmá,
melyet mohón ragadott meg a festők csapata.
Serény kezeik alatt
tán készült egy pár pillanat
megörökítve, ami régről ránk maradt.
És továbbviszi hírét e történelmi kornak,
amikor az emberek még szabadok voltak.

Lukács Mária

Hála

Lábad elé kéne ülni tőled minden
átszivároghat gyengéden ereimbe
kopottas szívem örökké hálás érzi
jól jönne pár kölcsönkapott szó

magként hullna sejtjeim szövetébe
jeleket hagyva versek soraiban élne
éjjel nem nézném a kíváncsi holdat
a csillagokat is hagynám hullani
hideg fényük mégis szobát melenget
beköszön a hajnal szavak születnek
nagy becsben tartom tisztábban látom
magam hisz minden kölcsön visszatér

aki adja aki kapja összesimul két tenyér
hála a vigasz bennünk szétárad ereje
nem alkuszik meg csak az idővel szemez
hagyja hogy legyünk és élhessünk vele

Ha a magány

Álmában mereng
hold fényében pásztázza
az égő kertjét

valaki segít
tűzközelben melegebb
kiönti lelkét

szabadon jár-kel
lugasok alatt árnyék
szemében könnyek

sírd csak ki magad
a mulandóságba vész
könnyed gurulhat

lábam elé ér
összeszedem mind elfér
zsebemben ragyog

aranyat érhet
ha szívem köré fűzöm
mint az öröklét

Máté Miklós

A hattyú vére

hajlongtunk évekig leverve
aztán visszarúgtunk
mint az acél mereven
mert az volt az igazság a borban
helótákként élünk lent a porban...

hallgattuk a fegyverropogást
a forradalmi morzét
szörnyű volt és szép
hogyan megöltük a hóhért.
az őszi szél rőt avart sodort
és nagyra nőtt az utca kövén
a pesti srác: dobtáras volt vállán
kézigránát övén...

a szobor ledőlt...
a bronz rabló-pandúrt

ízeire szedtük
akár rendetlen rendjük
hevert fejetlenül
belül sötétben tátongott
mint az a hatalom
mely keletről ránk ült...

varázsütésre
mindenki talpra ugrott
vidult-kipirult-rajongott
mert a szomorú barna őszben
tavaszodott a Corvin közben
szűk kosztón éltünk
kétheti reményen
de csikorgó lánctalpon
jött válasz keményen
s mi képükbe szórtuk
paprikánk-borsunk
hogyan más legyen sorsunk
de elhasadtunk kétfele:
kainokra, ábelekre...

rútul megvágta erünk
idegen kenyérre tengervízre
kiszédelgett kétszázézerünk
a Nyugat jajongva szórta
fejére a hamut
míg tette véres dolgát
a vörös haynau.

vége szakadt a boldog
kimenőnek
elvetéltek mind
a szabadsággal viselősek.
gőzölt török áfium
ruszki csajkából
magzatjövők kihajtva
Európa hasából...

*Rezgő pókfonál
gyémántokkal beszórva
ma még láthatod
(Botos Ferenc)*

Móczár Csaba

Elszakadt láncok

(egy öngyilkosság margójára)

Mint óriási hinta láncai
lengenek a folyóparton
a szomorú fűz csápjai.

Egy csobbanás jelzi az út végét,
a test még érinti a híd pillérét.
Sátor mellett elhagyott tábortűz,
most még szomorúbb az a „fűz”.

Későn kiáltott a viharleső...
Kicsiny madárka sikolyát
elnyomta a záporoső.

Móczár Csaba

„AZOLI”

(Varga Zoltán emlékére)

Zoli kezében a billentyűk életre keltek,
egyszer a feketék, máskor a fehérek.
Vagy az összes engedelmességet egyszerre
Zoli kezének kegyeit keresve.

S ő játszott megannyi dallamot:
sanzont, operát vagy éppen Bachot,
mikor mit kellett,
míg élete kottája betellett.

Zolira sok színes hangjegy várt,
és mint tarka pillangó szállt
zenéje a billentyűkön át...
De törékeny pillangótestét
egy húsevő növény rabul ejtette,

így örökre abbamaradt a zene...
a billentyűk mozdultak ugyan,
de már csak a fekete...

Molnár Richárd

Világosság

Szorul a hurok a béke torkán
Mosolyognia már nem lehet,
Könnyes arcokat püföl az orkán,
Északi király lett a vad kelet.

Ordító oroszlán dühöng az éjben,
Nappal is felemelt fővel járhat,
Maradhatsz ma is a tévedésben:
Neked ő igazán mit sem árthat.

De figyeld a jelet a szivárványban,
Vízözön nem lesz már többé soha,
A tűz is csak hazug szó a világban,
Szeretet lesz a pusztítás fő oka.

Cseppek a tengerben

Cingár zsiráfok foltos bőrén
Bújik a nap szép szerényen,
Hátán fekszik az idő pőrén,
Simogató szél csitul gyöngeségben.

Lassuló táncban elaléló jóság
Boldog sivatagba elmerül,
Peckes zsoldos a mohóság,
Millió élet árán elterül.

Könnyek párkányán holdtükrök,
Ölelő karokban szemlátomás,
Vadászház padlóján medvebőr,
Meggyszabaduláskor végállomás.

Ocsovai Ferenc

Kiállítás

Amíg van két tenyerem, izzó vágytól duzzadó,
amíg érzem lábaimat, és vasakarát a mozgatóm,
amíg kócos, szilaj hajam bronzárjában tündököl,
amíg csonkaság, hagymáz,
roham, betegség nem gyötör,
és bőröm, tudatom szeplőtelen gyémántként ragyog,

ha pár féltő szemben különleges, ritka érc vagyok,
ha a gondtalan szabadságnak térdet hajt a vénség,
és fiatal vérem vad álmokban kapja mai bérét,
és amíg szédítő galaxisokba mártom tollamat,
amíg nemzhetem az új, jövődő pirkadatokat,

addig élek összes tagomban, törve, töretlen,
hogy hazug nyomor ne ostromolja zsenge keblemet,
így ha belém is döfik a Bukás lobogórúdját:
utána is issza testem a Létezésnek Kútját,

mert enyésző gyilkos galócaként alatt cseperedni
dermesztőbb, mint a hömpölygő ösztönt kiengedni!

Radnai István

Félelem

*„ugyanúgy kifosztva érzi magát
mint amikor a feleségét elvesztette
a tanyakert fakuló díszletei alatt didereg”
(Oláh András: Gátszakadás)*

már nincs hó acéltalpú sívó telek
vérpad a rejtek félkarú fák alatt
halál lopakszik illik a néphez
nem terít szelíd termést a nyár

forog a táncos verik a taktust
holnaptalan víg zeneszó
nincs szüret sem édes must

halálig kitart a tavalyi bor
ijedt menyét fut át az úton,
amelyen szekér lejt nyikorogva
az ősök nyomába akinek jut fejfa

ha még élünk rügyfakadáskor
sóhajt a bölcsesség ajkán szegények reménye
a puszták televénye szikrát vet a talpuk alatt
miközben vígan az akna forog a tánc

Szigeti Eszter

Ketten egy kabátban (Dalszöveg Varga Zolinak)

Hozzad száll énekem, hallod, jól tudom,
játszol egy hangszeren, a másik oldalon –
nélküled szól a dal, felsír a vén gitár,
néma minden hang a zongorán.

Téged szívem nem felejt sosem,
bennem élsz örökké, míg létezem.
Ha fáznék, mert jéghideg a világ,
a csillagokból fonsz körém ruhát.

Ó, milyen jó is volt, hogy megismertelek,
húsz évig zenéltem boldogan veled –
egy kabátba bújtunk ketten az élet színpadán,
mért hullt le a függöny ily korán?

Téged szívem nem felejt sosem,
bennem élsz örökké, míg létezem.
Ha fáznék, mert jéghideg a világ,
a csillagokból fonsz körém ruhát.

Szállj hát az ég felé, ahol nincsen határ,
kísérjen utadon a hű fecskemadár –
óvjanak angyalok, hát Isten veled,
Zoli, tőled elbúcsúzni, mondd, hogyan lehet!?!?

Várj rám, s ha nekem is kinő majd a szárnyam,
újra találkozunk... ketten egy kabátban...

Tarnócziné Barabás Irén

Őszi séta

Lüktetve vezet
lépésről
lépésre
a fénytócsák sora,
a part menti sétányra
hajló
ívlámpák
fém-merev ostora.
Miriád ébredő csillag
kísér

esti sétámon
az égen,
s szétolvad fényük
a távoli horizont
párába hulló
végtelennek tűnő
gyűrűjében.
Mi szép, ha nem ez:
simogatva nyárbúcsúzó
lelkemet,
hamvassárga színt
kever
rőtes zöldbe,
barnába, kékbe
az ősz
kéretlen hírnöke.

Lábam előtt
halk surranással
sodródik a nyárfa
ájult levele,
enyhe szél kapja fel,
keverve a bágyadt színeket,
s fogócskázik
még egyszer,
békésen, gyengéden vele.

Az erdő békéje

Torma Ágnes

Búzamezők

Aranyló, szép búzamező,
benned van múlt, jelen s jövő,
Benne van az aratás,
születés és elmúlás.

Benne van az áldott napfény,
mezőn túli erdő s repkény,
tomboló vihar, pajkos szellő,
kék égen futó bárányszerű felhő.

Benne van a gazda modora,
férfiasan óvó gondoskodása,
szeretete és a jelleme,
ki tudja, hol az ő helye.

Búzamezőn pipacs is tarkállik,
lengedezve piros fényben szikrázik,
amott búzavirág nő,
eget visszatükröző.

Benne van az új kenyér illata,
puha bele s ropogós héja,
rajta nemzetünk szalagja,
szentháromas szimbólika...

Benne őseink összes hagyatéka,
mit megtettek értünk, vért izzadva,
a föld étellel teli szaga,
a népmeséink összes szava.

Az útravaló hamuba sült pogácsa,
mi ott rejlik a vándor tarisznyájába,
hús forrásvíz minden cseppje,
holtat is visszahozza az életbe.

Búzakalász, te sárga csoda!
magod Isten kegyes ajándéka,
táplálék testnek és léleknek,
étel pocaknak, látvány szemnek.

Tormássy Erzsébet

Fehér és fekete

Fehér és fekete –
e két szín két végét.
Pólyahuzati szemfedél,
közé fér egy élet.

Elmulás

Megy az élet szokott útján,
akkor is, ha nem leszek.
Csak sírkertben suttog a szél:
újabb testvér érkezett.

Ha jó az ősz

Ha jó az ősz, minden más lesz,
halovány és szomorú.
A lelkemre, mint a harmat,
oly lágyan hull a ború.

Évről évre újra ősz lesz,
a tüzes nyár tovaszáll,
réges-régen így van ez már,
s mégis mindig titkon fáj.

Tóth Mária

Mese

Megszépül a tekinteted,
ha a hajó elmegy,
megszépül, és tiszta kék színű lesz.

A csillag nyomot hagy lelkened.
Bújócska – életünkben kell ez a jel.
És sírásra hajlamos száz
Gyermeked csókolja meg.

A világ büntet, dönt, öl és segít.
Találd meg helyed.
A kék tó fenekén nem angyalok élnek,
hanem emberek.

Valentin István

A templárius

Hitem megszabadítja
Szívünk városát,
Erény-pajzsom megvédi
Lelkünk templomát.
Sorsom vörös keresztje
Harcban elkísér,
Örök hűségem kardja
Győzelmet ígér.
Szolgálom a jóságot
Szent szegénységben,
Remény-imát éneklek
Bajban, kétségben.
Mégfáradt zarándoknak
Oltalmat adok,
Kereső vezeklőnek
Utat mutatok.
Királyok kincsét őrzöm,
Szavam bizalom,
Minden javam Istené,
Ő a jutalom.
Tudom, hogy legyőzhetnek,
Hisz lovag vagyok,
Az igazság, mit nektek
Örökül hagyok.

Bordal

Légy hát férfi!
Most felejtsd a kínokat,
Idd ki testes borodat,
Örülj, vigadj, énekelj,
Címborád majd támogat!

Csodás ital,
Tőled jön a gondolat,
Megfejtetted a titkokat,
Nők hatalma véget ér
Édes uralmad alatt.

Hozd a kancsót!
Borból egy csepp nem elég!
Bánd meg szépen bűnödöt,
Értsd a mámor bölcs szavát,
Minden jóra fordul még.

Varga Katalin

Krónikás ének a festőtáborról

1.

Nádfedeles kunyhó alatt
összegyűlt a festőcsapat.
Fejtágítás, beszélgetés,
kezdődhet a közös festés.

Kentük a sok drága anyagot:
ki fát, ki erdőt, ki patakot.
A fű között a gaz sem halvány,
megmutatjuk hangyát hangyán.

Megfeszültek peckes vásznak,
víg ecsetre, vízre vártak.
Az ég kékje vígan nevet,
állja a sok drága ecset.

Nem kíméltük a vászon arcát,
így hallhattuk az Imre harkályt.
Ámulattal figyeltük a Matyi-esszét,
ő is kímélte a Naptól testét.

Teca rekedtre beszélte a hangját,
délben egy falat támadta a torkát.
Erzsi felmérte a terepet Gáborral,
így gazdagodott ihletadó fotókkal.

Zsuzsa csokorba szedte a szenteket,
és a felmenőket anyázta.
Ildi vita nélkül beszélgetett magával,
és jól elvult egy nagy maréknyi búzával.

Ebéd után halkabb lett a tábor.
– Nem hoztad a hangszeredet, Gábor!
A muzsikaszó adott volna lendületet,
hogy elviseljük a tikkasztó, nagy meleget.

Most büntetésből Te hozod a kávé nekünk,
hogy feléledjen párnájáról kókadt fejünk.
No problémó, kedveskéim, máris rohanok!
Egyke lévén megnyerem a kávé futamot.

Délután négy órára kifáradt a lelkes csapat.
Kritizáltunk virág között zöld fűszalat, fehér havat.
Átfestettük Imrével a vászon felét,

vakarta is bánatában őszi fejét.
Ám aztán a Gabi jött, és felgyorsultunk.
Életadó tusolás lett minden álmunk.
Ecset, vászon, drága festék táskába,
erőgyűjtés, tervezgetés másnapra.

2.

Tegnap festett mázolmányom szörnyű álmom,
nincs is ilyen síremlék a láthatáron.
Festegetem, cizellálom vászonszerte,
látogató gyereksereg felismerte.

Vegyél, kedves, fini sütit, mentes mindentől!
Nem fogadok el édességet ismerőstől!
Egye meg a főztjét, kedves,
főleg, ha oly „minden mentes”!

Kerámiakellékek, raporra!
Feltúrta az ingét Jolika.
Elővette a sok drága anyagot,
agysztálta piszkosul az agyagot.

Sodrófával kezében, mint bős cukrász.
De amikor lesújt vele, nem ugrálsz.
Biztattuk is: „aggyá neki! Piásan jött hajnalba.”
(Örüljön a kótyagos, hogy félrement a sodrófa.)

Ha szemüveg nélkül festenek,
talán még Picasso is lehetnék!
De felteszem a szemüvegem gyorsan,
festek néhány sírhalmot, oszt jól van!

A GPS-em átállt buszra,
és elvezetett Tajgetoszra!
Segítsetek visszaállni,
autókámmal navigálni!

Én is írok verseket,
csak nem mondom el nektek!
Mert akkor így sok jó rímet
tőlem majd ellestek!

Nem bírom a k. sírkapuját megfesteni,
utolért az átokkal a tetves Nofreteti.
A sírból is kinyúlnak,
pedig már kinyúltak!

Még el sem kezdtem festeni, de már unom.
Tele van a sírhalmokkal a csinos púpom!
Otthon maradt fogason az ihletem,
hozd el, párom, öt perc múlva itt legyen!

Így megy ez a nyitott házban egész nap,
feldobunk egy magas labdát poénnak,
ki elkapja, ki hallgatja,
de tovább pattog kacagva.

3.

Teca reggel feldobta a napot.
– Figyeljetek, kedves Fiatalok!
Alig tudtam lenyelni a narancslevet.
Vén fejünkkel fiatalnak nézett minket.

Vendégek jöttek, városházi látogatók.
Sinka úrnak mindenkihez jó szava volt.
Zsuzsa: a többiek kint vannak az ásatásnál.
Sinka: pedig ott csak nagy meleg van,
semmi más ám.

– Segíts, Józsi! Mert nekem nem tetszik a rajzom!
– És az segít, ha nekem se tetszik majd?
Pardon!

Gyorsan szárad a festék, összecsomósodik.
Közben a melegtől a hajam borzolódik.

Nem vagyok még százéves,
de hová tettem a krétámat?
Ne siess, Józsi, nyugi van!
A kész munka még megvárhat.

Bezengtelek otthon az asszonynak,
mondtam, hogy neked jó verseid is voltak.
Eltűntek a szép, zöld levélkéim!
És így jobb lett a kép, kedveskéim?

A házaselet része,
hogy a párod alkalmi süket.
Mert ettől a házasság
még szuper jó is lehet.

Jövök csodálkozni, körbejárok.
Mondd, mi nem jó, hiszen erre várok!
Én amatőr, kezdő, póthelyettes vagyok.
Megmondják a tutit neked a profi nagyok.

A széltől Ibolyának
festményei pofára estek.
Csupa homok lett a vászon.
Nem baj, holnap mindent újrafestek!
Tecához jött beszélgetni egy szűrős szájú darázs.
Darázs mondja: csípem a testedet!
Mondd ezt egy lánydarázsnak, a fene egyen meg!

Nincs unalom, nincsen bánat,
bűvöljük a drága vásznat.
Beszorult a Petya ujjá
a kánikula gombja mellé.
Halló, Petya, elég volt!
Már melegebb éghajlatra menjé(1)!

4.

Csütörtökön keltünk olyan napra,
az ébredőket özönvíz fogadta.
Tíz órára sütött már a napsugár.
Fussunk, Zsuzsa, mert minket a park már vár!

Eljött hozzánk Zsuzsinak a szomszédja,
kiderült, hogy parkban van a munkája.
Sütit hozott, kártyát osztott és még jókedvet.
Egy ilyen kis örömködés mindenkinek jólesett.

Lőn világosság, a lámpákat felkapcsolta.
Mindjárt jobban láttuk, hol van a fák lombja.
Csatlakozott Jolika, hogy a kedvünket feldobja:
Hozott pár kerámiát a festőknek, ajándékba.

Festegettünk, nevetgeltünk, kávéztunk.
Eljött hozzánk néhány kedves barátunk.
Körbejártak, ámuldoztak, dicsértek.
Fügegyümölcs Mártától feldobta a kedvünket.

Száztizenötös sírhalomban okosabbak lettünk.
Visszafelé friss levegőn jó nagy sétát tettünk.
Kenegettük a festéket, sírt is a vászon.
Eljövünk majd jövőre is napsütéses nyáron.

Matyi! Hoztál énnekem
gyógyszert köhögés ellen?
Javítalak: nem csókálló,
festményeknek jó fixáló.

Irénkének van osztott képtartó.
Irgyelte mindenki, ki jól látó.

Azt hittük, hogy sajátkezű szerzemény.
Bevallotta, más kreálta: mert szerény.

Mindent ebéd után,
rendben kell majd fizeni.

Én ezt a rendet
alig tudom követni.

Sziasztok, elmentem!
Hová mész, kedvesem?
Témához, hús fának árnyékába.
Festek, jövök majd a búcsúzóra.

Jolika: tizennyolcban
mobilomra eme fotót tettem.

Anna: én ezt a pólót
már rég leselejteztem.

Hú, de komplikált!
Kellett ez nekem?
Most festhetek egy porcicát,
hogy munkám hiteles legyen.
Meglátogattam Zsuzsit a terepen.
Miért nincsen szalmakalap fejedem?
Ráfektetlek térdemre és kiporollak.
Igyál vizet! Ugye most már jobban is vagy!

Elmentem a mosdóba,
hogy könnyebb legyek.
Megszólít az utcáról
egy jó nagy gyerek.
Maga itt az új pénztáros, kedves?
Nem. Én itt jótállok a festőkért, édes.

Záró napon megmutattuk
ki mit festett öt napig.
Nem tartottunk pezsgős bulit
napfelkelte hajnalig.

Reméljük, hogy jövőre is itt leszünk,
és sok, szép, új vászonképet festhetünk.

*Nyírfalevelek
vitorláznak a széllel
az őszi kertben
(Botos Ferenc)*

Vincze Jutka

A Régészeti Parkban

Az örömnnek
sok forrása
van.

Öröm, ha egy
szép nyári nap
szabad a lélegzet,
szabad
a gondolat,
öröm, ha látod
magad körül a
barátságos arcokat,
mikor a hétköznapokból
kicsit
szabadságot
magad, magad...
kezedbe ecsetet ragadsz,
a báránnyelűket
nézed a
Sánc-hegy felett,
vászonra álmodsz
egy képet,
nagyon elfáradsz estére,
de az örömfestés
mégis, akkor is
megérte..

Balerina 1.

A Magyar Múza horpácsi írótáborából

Drotleff Zoltán

Őszi vonaglás

Csendes, fényes, őszi délután
mintha jobban hallgatna a táj,
Föld lélegzet-füstje égbe száll...
Ez idill, lelkemben mégis fáj!

Múló világ halk vonaglása
beszivárog szívem mélyéig,
s felsejlik létem hanyatlása,
mely lehet, már holnap bevégi...

De Földünk évente feltámad,
mint a suttogó, zöldellő lomb,
az ember élt, s itt hagy fejfákat,
amíg kiköt egy megígért komp,

mely elvisz, soha vissza nem tér,
mit sorsunk esdve hiába kér!

László Klára

Mikor még

Mikor még... dallam született lelkemben,
érzéseimet rímekbe szedtem,
Mikor még... ballagtunk halk szavú fák alatt,
még minden szavadat elhittem,
Mikor még...vágyak izzottak az éj leple alatt,
s mohón szomjaztam csókjaidat,
Mikor még...reszkettem ölelésedben,
a vágy heve kísért engem,
Mikor még ...ültünk a susogó fák alatt,
csakis magamnak akartalak,
Mikor még... a madarak vígan daloltak,
szellők suhantak a lombok alatt,
Mikor még... csendben szólított a szerelem,
édes terhem botladozva vittem,
Mikor még...lágyan suhanó vágyak közt
leltem meg nálad az örömet...
Igen, akkor még boldog voltam...
ez már csak emlék..., a múltam...

Orosz Margit

Mai Miatyánk

Uram, mindennapi kenyerünket
add meg nekünk ma és munka után
a csendet, a pihenést, az ígét,
mellyel e zürös világunk törd szét,
napunk fényes sugarát, est hűsét,
tündöklő csillagát veled éljem,
és búcsúzó nappal koccinthassak
előtted állva, meztelen magam
kitárva a végső szeretetnek.

Szakáli Anna

Már nem keresem

Halk kattanással, ritmusra lép
a tulipános másodpercmutató.
Miért rohan? Hova szólít? Hova hív?
Kemény, keserű az út, kevés öröm,
keves vigasz, már nincs hova rejtőznöm,
már elfárad a megalázott szív.

Megfakul a víztükrös, ragyogó szem,
hangtalan nem üzeni: élni, élni!
Elégni, érzés parazsában veled!
Már nem simogat nyár-pihe szavad,
bántó marás nem sajnó; nem tudom,
új erő, új életakarát, rám honnan ragad.

Mert a felhőt felhasító álom,
s a hulló harmat, hajnali fény mesél,
nekem mondtad: virágom, kis virágom...
s ha méla sutaságod lelkembe szánt,
már nem keresem, miért hibázol:

Feledésbe dől a vágy, álom s az idő
nádtörő, meghajlító szélben,
életünk hogyan maradhat dicsó?

Tornai Xénia

Philemon és Baucis

Sestina az örök szerelemről

Egy hársfa áll a dombtetőn. Minek virágzik ő ily ártó szenvedéllyel? Tövével egy a tölgy, miről egy ág kinyúl felé. Nem éri el sosem. De egy irányba dőlnek ők, a szél ha fú, s velük nyöszörg a végtelen.

Hiába vágyod őt. A végtelen ködében álmod kergeted. Minek? Üvölt a fergeteg, és zúg a szél, gyötörve szíved ázott szenvedéllyel. Csitulni nem fogsz te többé sosem. Hajolj, ne törj, szegény kis hársfaág!

Baucis karja nyíló, nedves ág,
Philemon törzsén lomb nő, végtelen.
Emberré nem lesznek, oh, jaj, sosem!
A múlt emlékszilánk – nekik minek?!
Egymást ölelnék újult szenvedéllyel...
Köréjük port szítal az esti szél.

Mily isten küldött, zengő, őszi szél,
hogy tőled mégse reng a könnyű ág?
Mi dolgod, égi, lenn a szenvedéllyel?
Ki szánja itt a fát? A Végtelen?
Csalárd derűvel áztatnod minek?
A földi vágy nem nyugszik el sosem.

Páva

A felhőkön túl nincs légszend sosem,
habár a völgyben elpihent a szél.
Mit ér a perc, ha szertehull, s minek
rügysz levél, ha pusztul majd az ág?
Szerelmed éhe mégis végtelen –
dönögve árad, balga szenvedéllyel.

De mért tusakszol ennyi szenvedéllyel?
Vizek dalát már nem vágyod sosem?
Álmodni néked ott a végtelen!
Csak dúdolódul szól a játszi szél,
s csupán csak integet a lombos ág.
Kidőlni tél előtt, fatörzs, minek?

Te, hárs, minek ily kócos szenvedéllyel?
Talán az ág nem porlad el sosem,
ha benne él a szél s a végtelen...

Török Nándor

A csend dicsérete

Zárd ki a zajos világot,
s szemlélődj a némaság peremén.
Óvatosan közelíts,
nehogy szerterebbenjen
a Pillanat méltósága.
Ha kell, foszlányonként
rendezd puha halmazba,
és türelmesen nézz bele.

Ne félj tőle.
Keresd a mélyét.
Engedd, hogy körbefonjon,
és becsukott szemmel
öleld át te is.
Váljatok egygé.
Töltsd meg tartalommal,
és úgy keretezi majd gondolataidat,
mint foglalat a drágakövet.
Biztonságot ad, és láttatni engedi,
hogy nem bizsut kínálatsz
harsány kofák között.

Carl Astro (Wegenast Róbert)

Naplórészletek

1959. január 6.

Hajnali két óra van. Anyám ötvenhetedik születésnapja.

Az éjfélleg tartó ünneplés után most álmatlanul forgólódva valami különös vágy fogott el, hogy magamat élve felboncoljam. Kímélet nélkül körüljárjak mindent, ami bennem és körülöttem nyüzsög, megfigyelvek, nyomon kövessek, erőszakkal is lássak mindent, ami én vagyok. Megkerüljem és mögé pillantsak a számtalan szép, sikeres és bukott álarcoknak, ami engem a világtól véd. Szóval úgy átlátni önmagamon, ahogyan másokat szerettem volna.

Most az ágyban előbb félálomban, aztán teljes éberén végighemperegtem a szorongásaim és gátlásaim ragacsos tavacskaiban, és felfedeztem, hogy önmagam évek óta ezer önkéntes pórázon tartva egyre nőnek a gombócaim. Egyre szűkül a cselekvő életem köre, már mindenre és mindenkire tekintettel vagyok, de leginkább arra a rózsaszínű, szimpatikus képre, minek látni szeretném magam.

Egyre kevésbé veszem észre, hogy nem olyan vagyok, amilyennek képelem magam. Felesleges önérzetekkel körülbástyázva, görcsökbe meredve várom, hogy történjen valami.

Néhány perce a szoba téli sötétjében szorongatóan rám dermedt valami különös cselekvőkészség, hogy önmagamon kívül legyek. Képek, helyzetek tolonganak, suhannak át rajtam, és itt nyüzsögtök mind, akik még éltek az életemben, akikkel még találkozhatok. Látlak benneteket mind, akik rajtam kívül álltok, és nézitek azt a rólam szóló rissz-rossz filmet, amit én írok, rendezek, szerkesztek és játszok nektek.

Vedlenem kell. Meg kell szabadulnom a saját csomagoló anyagomtól.

Készen kell állnom, hogy kívülről lássam, és megnézem magam.

1959. január 18.

Paul Lincke: Luna asszony

Két napja a bemutató előadáson, a lágyan hullámozó közzene végén, irtózatos robajjal leszakadt a zsinórpadlás. A függöny mögött a holdkráterek romjai között tócsák, kötelek, elomlott lépcsők szélén tizen-négy reszkető holdtündér, a holdtrónba kapaszkodva a zokogó Luna asszony és rohangáló díszítők kaotikus

látványa fogadott. A hold asszonya nem akart színpadi operett hősnőjévé zülleni.

A háromemberes vaskosár huszonegy méter magasból a színpadra zuhant. A szombatot a színpadmesterrel, a műszaki vezetővel és a csörlő kezelőjével együtt a belügyi nyomozók irodájában töltöttük. A kérdések mögött ötvenhat emléke vibrált.

1959. január 20.

A baleset (hála Ruttkai Ottónak) előre nem látható műszaki hiba miatt személyi sérülés nélkül történt. A csörlő biztosító fülét valószínűleg egy holdon élő gonosz ember billentette fel.

1959. január 21.

Fuldokolva, szorongva ébredek. Perecek óta ülök az ágyam szélén, a valóság fojtogató levegőtlenységével. Valósabbnak tűnik az álomom, mint előttem ez a papírlap a lámpa fényében.

Egy járművön utazom, buszon, villamoson – nem tudom. Körülöttem sok ember, ismerem őket, de nem tudom, kik ők, egyik-másik valakire hasonlít, némelyik rád vagy rá, szóval valahogy mi vagyunk. Érzem, hogy le kell szállnom, sodornak vagy sodródnom az első ajtó felé, ahol egy férfi, talán a jármű vezetője ül, s nekem adnom kell valamit, pénzt vagy jegyet – nem tudom.

Belső kényszerem van, hogy adjak!

Úgy érzem, enélkül nem szállhatok le, nem mehetek el, enélkül megszűnik minden, ami fontos nekem. Kétségbeesetten szeretnék a nadrágom zsebéhez férni, de megakadályoz a saját kabátom, ami szűk, és rengeteg gomb van rajta. Ügyetlen ujjakkal küszködöm, de a gombok ellenállnak, a kabát pedig egyre szűkebb. Furcsa, testhez álló ruhadarabbá zsugorodik, a színe sötétlilásan irreális, egyre inkább olyan, mintha a saját bőröm lenne. Most már azt is tudom, hogy alatta van az a fontos dolog, amit a művészmósolyú, elnéző és türelmes kalauznak adnom kéne. A jobb kezem fejlődőképpen kotorászik a saját lila bőröm alatt, a balkezem pedig a kabátra festett utolsó gombot tépkedi. Egyre kevesebb a levegőm.

Fuldokolva ébredek.

1959. február 22.

(...) Szombatonként egy Hámán utcai szoba sötét sarkában ülve lehet az élő magyar irodalom hömpölygő vitákban botladozó gondolatait figyelni.

Az irodalomban és a művészetben bujkáló érzések

terepe furcsa, ki nem bogozott viszonyban áll a logikával, a megfigyeléssel és a gondolkodással. A művészet dadogva elmondja a megfogalmazhatatlant, és láttatja a nem létezőt, és elköveti az ösbűnt: hogy önmagára ismer, gondolkodni kezd, és kíváncsivá válik. Az agyam már többre képes, mint az önfenntartás és a fajfenntartás szervezése, megérzi, hogy Irisz fátyla mögött is létezés van.

1959. február 25.

Rajzolni járok a Kaposvári Képzőművész Körbe. R. Gy., aki rajztanár, és valaha Szőnyi-növendék volt, beinvitált a színházi műtermünktől alig két háznyira megbújó birodalmába. Huszadmagammal ülök egy rajzpadon, a modellt nézve felemlik bennem Csáky Maronyák mester, apró krokikkal múlatom a kedvem és a rohanó időt. Néhanapján, amikor a rajzommal magam akarok lenni, betoppan G. K., aki ilyenkor többet dumál, mint amennyire figyelni lehet. Kiutálni nem lehet, sört iszik, a magas művészetről fecseg, iszonyatos terveik vannak, és mérhetetlen vásznak szövet képzeletbeli szövőgépeken, hogy lázadó freskókkal borítson be nem létező házfalakat. Mint hangosan, dicsekedve mondja, a levéltárcájában mindig két koton van, ahogy a honvédségnél tanulta, mert soha nem lehet tudni, mi következik. Valaha lovas huszár volt, és erre elképesztően büszke. Az egyetlen sebezhető pontja, ha kétségbe vonják a lovas tudományát. Olyankor ugrik, dühöng és elrohan. Az utóbbi időben így szoktam lerázni. Gy. az más. Csendes, okos, és az Isten is mesterfokú művészpédagógusnak teremtette.

1959. március 20.

A somogyi utcákon sétálgatva Zsuzsával, egy húsz év körüli lánnyal beszélgetek. A fiatal anyuka a zörgő, zötyögő kocsiban egy apró, négyhónapos kis életet tol maga előtt, én pedig győzködöm, hogy ezekre a percekre örökké emlékezzen, és tanítsa emlékezni az apróságot is. R. Gy. tanítványa ő is, jól rajzol, de reménytelenül szerelmes egy zsidó fiúba, ezért magányos, és néha a műterembe is magával hozza az apróságot.

A lány most csendben figyel a gondolataimra, melyeket magam is most fogalmazok meg. Hihetünk-e abban, hogy ha a halál után is van egy mástudati élet, akkor a születés előtt is kell legyen. Vajon emlékeink lehetnek-e erről, vagy a bennünk munkáló céltudatos program kíméletlenül törli azokat? A hitek, a vallá-

sok, a pszichológia vívódik, mert sejti, hogy az emberi agy és érzésvilág lényegesen többre képes, mint amennyit a szemmel látható, kézzel fogható felszín mutat. Tapasztalják, hogy csak a kérdések igazak, a válaszok kétarcúak.

És egyáltalán mi az a gondolkodás? A kísérletező tudomány nem gondolkodik, hanem megfigyel és következtet.

És rendszerint melléfog.

Az új eszközök nyomán újra és újra kiderülnek a tévedések, és a mókustekergőben a kör kezdődik előlről.

Vajon van-e gondolkodó tudomány?

Talán van, de nem tudomáynak hívják. Einstein nem tudós volt, hanem ráérző művész, mint Leonardo. Ő tudta, hogy minden emberi tevékenységnek a középpontja az ember kell legyen. Vajon a világegyetem emberi érzékelésének, érzésének és sejtésének az ember a középpontja?

Vagy most egy apró, négyhónapos kis élet megsejteti velem a nagy alkotót, aki térben, időben, bennem és benned, megismerhetetlenül bennünk van?

Gani Zsuzsa

Kinek szebb a hangja?

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy özvegy-asszony s annak egy kis kutyája és egy kis macskája. Ahogy telt-múlt az idő, mindketten megnőttek, de úgy szerették egymást, mintha testvérek lettek volna. Azért néha ők is hajba kaptak, összeakasztották a bajuszukat, de utána mindig kibékültek.

Gyönyörű tavaszi reggel volt, a nap már pirkadt a látóhatáron. Kakas Karcsi erőteljes, hangos kukorékolással jelezte:

– Jó reggelt! – Bajusz cica akkora ásítással ébredt, hogy majd bekapta Galuskát, a kutyát.

– Hm. De jót aludtam! – aztán fordult volna a másik oldalára, de Kakas Karcsi folytatta:

– Ku-ku-ri-kú!

– Jól van! Kelek már! – Nem nagy kedvvel ugyan, de nagy ügyel-bajjal felkelt a cica, és megkezdte a szokásos mosakodást. Galuska már javában reggelizett, melyhez később Bajusz is csatlakozott. Miután befejezték, már mosolygott a délelőtt, cirógatta hátukat a nap, a madarak is vígan énekeltek.

– Szerintetek ki énekel a legszebben? – kérdezte a rigó.

– Rendezzünk egy dalversenyt! – felelte a cinege.

– Rendben, rendezzünk! De jó! De jó! – lelkesedtek a kert lakói.

– Mi is versenyezhetünk? – kérdezte Bajusz és Galuska.

– Hát persze! De kik legyenek a zsűritagok? – kérdezték szinte egyszerre.

– Leszek az egyik! – felelte a mezei nyuszi.

– A másik én! – mondta a hétpettyes katica.

– Szívesen vállalom! – így a sündisznó. Zsűritag lett még a vakond, a pocok, a bodobács és a lepke is.

– Hány zsűritag jelentkezett? – kérdezte a cica.

– Számláljuk meg! – így a kutya.

– 1, 2, 3...7 ! Nagyon jó! – kiáltották.

Nem teketóriáztak sokat, hamarosan el is kezdték a versenyt. A rigó azt füttyögte, hogy „csakk-akk-akk-akk...” Nagyon tetszett a dala mindenkinek, mert bátran, hangosan, érthetően adta elő, megfoghatatlan szépség áradt belőle, ezért mindenki megtapsolta. Megkapta rá a maximális pontot.

A cinege következett. Azt dalolta, hogy: „szisizsi”. Nagyon tetszett az ő dala is, mert lágyan, kedvesen adta elő, szinte belefacsarodtak a szívek. Maximális pontot kapott érte a kismadár.

Ezután a kis veréb jött. Nagyon izgult, pici szárnya, vékony lába remegett. De azért rákezdte: „csuri-csuri-csuri, tett-ett-ett-ett, csvit-csvit-csvit”.

– Látod? Nagyon szépen énekeltél te is, kár volt ennyire izgulnod! – mondta a zsűri. Őt is megtapsolták. Természetesen ő is megkapta a maximális pontot. Nagyon, de nagyon örült neki.

– Köszönöm! Köszönöm szépen! – rebegte.

– Nagyon szívesen! – felelte a bírálóbizottság.

Bajusz cica következett. Bátran rákezdte: „miaú-miaú-miaú”. Nagyon kitett magáért. Ugyan a hangja nem olyan volt, mint a madárkáké, de varázsos volt és kedves, ezért társai tapssal jutalmazták. Megkapta rá a maximális pontot. Persze Galuska se akart kimaradni, így ő is rákezdte: „vaú-vaú-vaú”. Nagyon tetszett az ő dala is mindenkinek, annak ellenére, hogy kissé hangos volt, mert ő is bátran, önfeledten adta elő, ezért mindenki megtapsolta. Megkapta rá a maximális pontot.

– Hű, mindenki maximális, tíz pontot kapott. Most vajon ki lesz a győztes? – suttogták egymás között a versenyzők. Ekkor a csalogány röppent oda közéjük, és énekelni kezdett. Hű, de gyönyörűen zengett a

hangja! Mindenki, aki épp arra járt, földbe gyökerezett lábbal, tátott szájjal hallgatta. Lelküket simogatta a dala. Hogy miről énekelt? Arról, amit épp érzett, amiről álmodott.

– De szépen énekel, uramisten! – sóhajtottak föl. Gyönyörűséges szép hangja szétáradt a kertben.

– Ő a győztes! – kiáltotta egyhangúlag a bírálóbizottság. Mindenki ujjongott.

– Igen, az ő hangja a legszebb! – mondták ámulattal a versenyzők is. Még egy darabig ott álltak, szinte sóbálvánnyá válva, mert a csodálatos, lágy dallam elvarázsolta őket, békét hozott a szívükbe. Aztán mindenki ment csöndben, boldogan a dolgára. Galuska és Bajusz a kertben fogócskázott, aztán bújócskázott egy-egy kicsit. Mikor elfáradtak, abbahagyták. Újra eszükbe jutott az a csodálatos hang, mely szívből-lélekből szólt. Elméláztak egy csöppnyit. Aztán Galuska keresni kezdett valamit.

– Ó, Bajusz!

– Igen?

– Nem találok a csontomat, amit a mandulafa tövébe ástam el!

– Segíték megkeresni! – Addig-addig keresték, amíg végül megtalálták, a mogyoróbokor tövében volt.

– Rosszul emlékeztem! – ráncolta össze homlokát gondterhelten Galuska.

– Semmi baj! Előfordul bárkivel, hogy téved. Nem nagy ügy.

– Köszönöm, hogy segítettél!

– Nagyon szívesen! – és már futott is fel a közeli fára hancúrozni. Galuska meg a csontját harapdálta, amíg meg nem unta. Mikor delet ütött az óra, mindketten elindultak ebédelni. Útközben még hallani vélték a fülemüle édes muzsikáját.

*Az illusztrációt a meséhez
Bodroghalmi Emese készítette*

Gyöpös József

Angol kapcsolatom

Én még találkoztam rendszeresen, heteken keresztül az angol uralkodóház nagyon távoli magyar lezármozottjával. Két idős hajadon hölgyről van szó, hozzájuk jártam korrepetálásra.

Együtt mentem a barátommal, aki padtársam is, sors-társam is volt.

Hetedikes gimnazista korunkban a félévi bizonyítvá-nyunkban elégtelen jegyet kaptunk angol nyelvből. (Pötyi, alias Józsi aktív éveiben haláláig építész volt Brüsszelben.)

A Gellérthegy déli lábánál lakott a két hölgy, a nappa-liban egy hatalmas kokszkályha állt, kellemes hangulatot teremtett.

Bizonyára megbíztak bennünk, amikor egy idő után büszkén megmutatták nekünk az angol nagykövetség-től (két évvel korábban) kapott, királyi esküvőre szóló meghívót.

Magyarra fordítva ez állt benne:

1947. nov. 20-án Princessa Elisabeth és az újonnan kinevezett Edinburgh hercege, a királyi tengerészeti hadnagya, Philip Mountbatten frigyre kel.

Vagy a fennálló kommunista hatalom, vagy az anyagi helyzetük meghiúsította ezt a meghívást, azonban nagyra értékelték ezt a gesztust. Vajon mennyire ismert e család a mi történelmi kutatóinknak? Nem hal-lottam róla azóta sem.

A hölgyek tanítása, miután csak angolul beszéltek egymás közt, számunkra nem volt eredményes.

A tanév végén pótvizsgára lettem ítélve a barátommal egyetemben.

A nyári szünetben a budai Villányi út elején lévő Szent Margit Gimnázium apáca rendházába jártunk hetente kétszer egy órát tanulni.

Pötyi barátom más napokon járt, neki az anyja szerezte ezt a kapcsolatot.

Az Isteni Megváltó Lányai a Rend neve. Ili feleségem-től tudom, mivel nyolc évet ebbe a gimnáziumba járt, itt is érettségizett. Elit iskola, előírt ruházatokkal.

Az angolóra: először a közös foglalkozás termébe kellett bemenni. A misztikus csendben a köszönésem-re, a Laudétur Jésum Krisztusra, közösen válaszolták:

In aeternum amen.

Utána mentem fel az emeletre.

A francia rend apácájának egyszerű, fehérre meszelt zárkájában, a falhoz tolt asztalnál csak mi ketten ül-tünk, szorosan egymás mellett.

Tanítóm lecsukott szemmel, hangos imával kezdte az órákat. Én csendben, összekulcsolt kézzel ültem, és közben tekintetem gonosz síheder gondolattal a fehér fejkendőbe burkolt, fiatal, finom arc körül járt.

Miként reagálna, ha megszemélyesíteném a sátán közreműködését, és hirtelen szájon csókolnám?

Mondjuk, az imát megvárnám.

Tizennyolc évesen, mi tagadás, erősen előtörnek a természet adta érzések... Ajaj!

Megbocsátható, ha nem is éppen mennybéli, az angol nyelvtől távol álló gondolatom.

Két hónap együttlétét sikeres vizsgával zárult.

Egy évre rá csak írásbeli érettségit kellett tennem: ez volt az utolsó angolt tanuló osztály a kommunista rendszerben 1951-ben.

A későbbiekben, a megélhetésünk miatt Pötyinek a francia, nekem a svéd nyelvben kellett jeleskednem a technikai pályánkon.

Kovács F. István

Ballagás

Kilencszázhatvanegyét írtunk, amikor megismerkedtem Géza bácsival. Beiratkozni mentünk apámmal a megyeszékhely kétszázvalahány éves gimnáziumába, mely olyan göggel magasodott a város környező utcái és épületei fölé, mint valami főúri kastély egy poros falu zsúpfedeles házai között. Mindenesetre, engem nyomasztott a hatalmas méret, a sárga szín hivalkodása, a két emelet fölötti tornyos homlokzat és a sok kétméteres ablak. Az előkertben azonban rózsák nyíltak, és oldalt dús lombú gesztenyefák ringatták a hamvasszürke vadgalambokat, túrték a csintalan verebek hancúrozásait. Mindezek és az elvirágozott orgonabokrok megnyugtattak kissé, de igazából akkor nyugodtam meg, amikor a hűvös tornaterembe lépve az öt asztal közül éppen ahhoz ültünk le, amely mögül ősz hajú aprócska ember hunyorgott rám mosolygva. Fémkeretes szemüvegét feltéve lapozgatta

a bizonyítványomat, de közben észrevette, hogy tekintetem az imént félretett könyvre siklott. „Nyomorultak” – betűztem ki az arannyal nyomott címet, ő pedig megkérdezte:

- Nocsak! A fiatalember szereti a könyveket?
- Hát... inkább, mint kapálni – válaszolt helyettem apám, s erre ő megint elmosolyodott.
- Alighanem, akkor jó barátságban leszünk, mert az osztályomba fog járni, én pedig irodalmat tanítok.

Így lettem tehát az I/E osztály tanulója, mely az akkor még „reálgimnázium” egyetlen humán-tagozatos osztálya volt, és amelyet Géza bácsi – azaz Boros tanár úr – mint osztályfőnök irányított. Igen. Jobb szó arra nem található, ahogy szelíden, ám igen szilárd következetességgel bánt velünk. Nem mondható egyébként, hogy nem lett volna szükség a szigorra, mert az osztály elég sajátos és vegyes összetételű volt. Tősgyökeres parasztyerekek összesen öten voltunk a negyvenháromból. A többi fiú orvos-, pedagógus-, városi vagy falusi tisztviselő-, tanácselnök- vagy egyéb – magát „értelmiséginek” tartó családból származott. Érdekes módon, mégsem alakult ki „klikkesedés”, senki nem akart sem nagyképpen kiközösülni, sem pedig kiközösíteni senkit. Ma már tudom, hogy ez is Géza bácsinak köszönhető, mivel – kimondva, kimondatlanul – mind szavaival, mind magatartásával megmutatta a közös érdeken alapuló egységes célt. Emellett minket, diákokat – származástól függetlenül – egyformán emberszámba vett!

A tanári karra ugyan nem lehetett panaszunk, eszünkbe sem jutott tekintélyüket megkérdőjelezni. Elmondható, hogy valamennyijüket emberként tiszteltük. De Géza bácsit szerettük! Akkoriban persze elképzelhetetlen volt, hogy a tanárainkat szemtől szembe „lebácsizzuk”, de egymás között is csak neki járt ki ez a bensőséges titulussal. A többieket vezetéknevükön emlegettük, kivéve néhányukat, akik rászolgáltak valamiféle „becenévre”. A „Furesz” pl. úgy szórta az egyeseket (kémiából), mint őszi szél a falevelet. Egy másik „kedvencünk” (matek-fizika), a „Limbi” nevet kapta, de azt már egyikünk sem tudta, hogy ez honnan származtatható. Haragudni viszont egyikükre sem haragudtunk – hacsak nem átmenetileg néha –, mert annyi eszünk már volt, hogy tudjuk, az nem kifizetődő...

A mély emberségről szólva – és azt megerősítendő – nem mellékes, hogy osztályfőnökünknek – a sajátos

közvetlenségen túl – volt még egy „csodafegyvere”. Nála nem volt „furesz”! Ha latinból, magyarból vagy magatartását tekintve valaki készületlenül, hibásan teljesített, ki kellett állnia a táblához, és az osztályal szembefordulva hangosan azt kellett mondania: „LÜKE VAGYOK!” Jobb esetben csak egyszer, de súlyosabb hiba után esetleg kétszer vagy (ne adj Isten!) háromszor! Bevallom, néhányszor ez velem is előfordult – főleg latinból... Eleinte csak mosolyogtunk ezen a „bohócságon”, ám lassanként komoly rangja lett, és azt kívántuk, inkább írta be egy jó nagy kampót az ellenőrzőbe, mert a kamasz hiúság erősebb volt, mint a szülői letolástól való félelem.

Teltek a hónapok, múltak az évek, s hamarosan azon kaptuk magunkat, hogy az osztály immár III/E lett. Az első két év megrostálta kissé a létszámot, harmadikra immár harmincnégyen maradtunk, de ez a csapat már kitartott végig. Fontos változás volt az is, hogy attól a szeptembertől Géza bácsi nem tegezett bennünket! Kihirdette, hogy azok, akik az eddigi akadályokat sikerrel vették, önála mostantól „úriember” rangot viselnek – nem csupán a tanulmányi eredményeik, hanem a magatartásuk alapján. Elmondta azonban azt is, hogy az „úriemberség” nem csupán elismerés, hanem köteleességekkel is jár! És onnantól megkezdődött a nagy hajtás! Már harmadikban is, de az érettségi évében – nem csupán az ő két tantárgyából, hanem az összes többiből – a szaktanárokkal szövetkezve – úgy hajtott bennünket, mint szorgos gazda az igáslovait.

Aztán vége lett. Ott magasodott előttünk a „Vizsgák vizsgája”, és mindnyájan feszültek voltunk, mint a villanydrót. Csak Géza bácsi nem. Sugárzó arccal, mosolyogva lépdelt a ballagáson, elől a két legmagasabb fiúba karolva, akik kétarasznyival voltak magasabbak, de ez egyáltalán nem látszott... Ritkás fehér haján, szemüvegén a napfény csillogott, szívében pedig – tudom – a jól végzett munka és a tanítványai iránt érzett bizalom és szeretet biztonsága lüktetett. A vizsgákra és az érettségi bankettre azonban már nem jött el...

Mi pedig, akik ez után az eltelt fél évszázad után még maradtunk, ballagunk most is. Csendben gázolunk a lehullott hatalmas platánfák levélszőnyegén, kezünkben néhány szál fehér krizantém, és én – a platánokra pillantva – arra gondolok, bármilyen óriásiak is, akkorák sosem lesznek, mint Géza bácsi...

Magyarádi Ágnes

Összetartozás

(emlékezés Ábel Andrásra)

Nem emlékszem a dátumra. Nyári este volt, június, a tanév majdnem befejeződött. A munka okozta krónikus alváshiány mindent töröl a memóriából, ami nem létkérdés. Ez viszont az volt. Meg akartam kérdezni, mire gondolt, amikor kedd hajnalban fölhevített. Azt mondta, tudja, hogy hat óra van, de azt mondom meg, reggel vagy este. Volt, hogy fél éjszaka rendezgette a kutatásait, és telefonon majdnem minden nap beszéltünk. Választékos udvariassággal köszönt el. Reggel van, de nem kell szabadkozni, mindig feltétlenül örülök. Igen, a Thermál előtt, a nagy Magyarország domborműnél, ott leszek, ahogy mindig, a megemlékezésen.¹

Az érdi Thermál Szálló rég bezárt. Egykor gyönyörű enteriőrjéből ki tudja, hova lettek a békebeli fehér bútorok? Az üvegajtó mögött egy cserép jukka szarad, pár levele könyörög vízért, a többi már föladta. Az udvaron félmagasságig állnak a gazban az egyedi tervezésű kandeláberek. Nehéz lánc, lakat fogja a színehagyott, foghíjas székely kaput. Jó pár léce kitörve, félredobva a gyom között. Az nem megy be, aki nem akar. Ugyan, ki akarna? A dombormű még fent van a falon. Alatta eldobált flakon, csokis papír.

Közte két mécses ég, mikor odaérek. Sokan eljöttek, szokatlan csend van, Andrást várom, mint mindig, amikor érdi dolgok kerülnek szóba. Finoman, túlzások nélkül tanít, a lényegre helyezve előtérbe, szakrális tér lesz egyszerre a szájalmas parkoló, kutya-futtató környékéből. Az összmagyarság ügye személyes ügy, a fellengzős, nagy szavaknak nincs helye, mindenki ráérez, mi a dolga. A jó tanító úgy tudatosítja, amit sosem lettünk volna képesek belátni magunktól, mintha belőlünk húzná elő a tudást, semmi újat nem is mondana. Varázslat, mégis őszinte szerénység, elegancia jár vele. A régi, született urak ismerték ezt a módszert, tán ősi szkíta tanítók vagy székely bölcsék, legendás illírek. S mi, heves lelkű mindenek, magyarok, görögök, rácok, született érdieliek és betelepültek, leginkább fogalmunk sincsek, eltelünk békével, büszkeséggel, feladattal, tenni akarással.

Mert Érden semmi sem mindegy. S ami itt megtörténik, vagy elmarad, leképezi mindazt, amit megél az ország. Várok. Miért van mindenki feketében? Még

világos az este, az ég kékjében nyoma sincs a sötétnek. Egyszerre valaki középre ballag, nehezen, rekedten szólal meg. *Ma hajnalban magunkra maradtunk.* András kérése volt, hogy a megemlékezést mindenképpen tartsuk meg – folytatja. – Ő itt lesz velünk.

Megkerülhetetlen tény. Mint mikor azzal ébresztettek egy napon, hogy Apám meghalt. Lassan ocsúdok, loppal az arcokat figyelem. Ugyanazt látom mindenkin. Semmit sem értek a bukdácsoló szavaikból, ahogy az emlékeiket idézik.

Nem közösség lettünk ezen a napon. Mind ismertük őt, de nem mind ismertük egymást. Páran párat, nem többet. Valaki gyújtott még egy mécsest. Letette a falnál a földre, alig látszott. Aztán csak hallgattunk. Egy emberként. Fényévek találkoztak ebben a hallgatásban. Sokféle politika, gondolkodásmód, identitás. Az összetartozás, megérttem, nem szó. Még csak nem is barátság. A magára maradt ember szükségszerű útja a másik felé. Rácsodálkozás, közös cselekvés, mert valami kell, hogy betöltse a hiányt a szívekben, az azonosság, azonosulás csak később jön. Küzdelmes út, szenvedés, lassan érlelődő madáchi bizalom kell ahhoz, hogy gyakorlattá váljék a szakralitás.

„Álljatok az utakra, és nézzetek szét, és kérdezősködjétek a régi ösvények felől, melyik a jó út, és azon járjatok, hogy nyugodalmat találjatok a ti lelketeknek!”²

Jegyzetek

¹ wikipedia.org/wiki/A_nemzeti_osszetartozas_napja

² *Jeremiás próféta könyve, 6. fejezet, 16. vers.*

Károli Gáspár 1590-es vizsolyi bibliájának 1908-as kiadása alapján készült Szent Biblia

Sprinter Kiadói csoport kiadása, sine anno, sine loco. ISBN 963869168 9.

*Ködből, falevélből
elevenedő sóhaj
a késő őszi szél
(Botos Ferenc)*

Onódi Judit**A fotel**

Poros szürke délután volt, Juliska ült az árokparton kisebbik bátyjával, Jóskával és egy csapatnyi utcabéli gyerekekkel együtt. Ebben a háborús időszakban nem jártak iskolába. Dolgoztak a szüleikkel, vagy a ház körül segítettek, ha pedig épp tehették, játszadoztak az utcán, akár mint békeidőben. A lányok kifáradtak az ugrókötelezésben, így ők is letelepedtek.

1944 ősze és 1945 tavasza között többször átvonult a háború frontja a magyar Alföldön. Debrecent már elfoglalták az oroszok, de Szolnokot nem tudták még bevenni, ezért aztán hol erre, hol arra vonultak a csapatok az aktuális erőviszonyoknak megfelelően. A nagy síkságon élő családokat hol az utánpótlás nélkül maradt német katonák fosztották meg a télire betárolt lisztől, hol orosz katonák vitték el az utolsó szalonnát is a kamrából.

A háborút a gyerekek is érzékelték, de a maguk módján egész másképp élték meg, mint a felnőttek. Leginkább az egyre nagyobb élelmiszerhiány, az állandó költözködés és a katonai vagy polgári szolgálatra elvitt férfi családtagok hiánya viselte meg őket. A harc hangjai ekkorra már megszokottá váltak, a dombok, hegyek nélküli vidéken sok kilométerre száll a hang, valahonnan mindig jött ágyúdörgés vagy puskaropogás. Volt, hogy a városszéli utcákban lakók a szántóföldeken túli főúton vonuló csapatok folyamatos dübörgését hallották heteken át éjjel-nappal.

A városban nem mindig volt biztonságos a lét, ha jött a hír a frontvonulásról, a családok felszedelőzködtek, és a környező tanyákon rokonoknál, ismerősöknél kerestek menedéket. Vitték magukkal a bebatyuzott ágyneműt, a megmaradt élelmiszert és a tehenet vagy lovat. Amikor nem árasztották el az utcákat a katonák, nem jártak házról házra puskával fenyegetődve, újra visszamentek a saját házaikba, és megpróbálták ott folytatni az életet, ahol abbahagyták.

Amellett, hogy a levegőben mindig ott lengett a háború lehelete, azokban a napokban egy kicsit nyugalmasabbnak tűnt az élet, a legtöbb család otthon volt. Így hát Juliskáék is éppen lógatták a lábukat az árok szélén, mikor néhány gyerek friss híreket hozott a városból. Mindenki élénken figyelni kezdett, amint az egyikük azt mesélte, hogy a kórházba, ahol az egyik testvére segédkezett, sebesülteket vittek be. Állítólag az oroszok a főtéren le is lőttek közel húsz fiatal le-

ventét. A hátsó szomszéd kislány meg azt panaszkolta, hogy a testvére is elment reggel szolgálatba, de még nem tért haza. Borzongva hallgatta mindenki, a képzelet összefonta a történetet az addig átélt eseményekkel, felnagyította és kiszínezte, libabőrt dobva a sovány kis hátakra. A félelmekkel vegyes gyermeki kíváncsiság befurakodott közéjük, olyannyira, hogy Jóska és Juliska nem is tudott ellenállni neki. Meg kellene nézni azt a főteret, hogy mi van ott. Susto-rogtak egy sort – a többi gyereket kihagyva a dologból, majd elindultak ketten a felderítésre. Maguk sem tudták, hogy mit is akarnak megnézni, de valami azt súgta nekik, hogy menjenek. Juliska volt a bátrabb, de Jóska volt az idősebb és a rafinált fiúgyerek.

Jól ismerték az utat, hamar oda is értek a város központjába. A teret a keskenyebb utca felől közelítették óvatosan, de már érzékelték, hogy nincs ott semmi zajos esemény. A tér csendes volt és néptelen, nem láttak senkit sem, csak az Angyalos kút nőalakja intett feléjük hangtalanul köszárnyaival. Nem is mentek tovább, szinte csalódottan állapították meg, hogy semmiféle szörnyűség nem történt, bár furcsa nyomasztó némaság ült a levegőben, csupán a jegenyék kétszínű levelei susto-rogtak. Valami borzasztót vártak, de azért kicsit megkönnyebbültek, hogy nem találtak. Némi nyomás azért még ült a mellkasukon.

A sarkon, ahol megálltak, egy szép polgári villa állt, amit akkoriban a gettóba zárt családok elrabolt javainak tárolására használtak. A holmik őrzésével a leventéket bízták meg. Általában zárva volt a bejárat, ám most meglepő módon nyitva állt. A két gyerek észrevette a lehetőséget. Érezték, hogy nem kellene bemenni, de vonzotta őket a tilos és a titokzatosság. Erősebb volt a kíváncsiságuk a félelemnél, így hát összenéztek, majd lassan odamentek, és remegő térdekkal átléptek a küszöbön.

Belépve izgatottan körbenéztek a zsúfolt helyiségben. Bútorok, hengerbe csavart szőnyegek, sorba állított festmények, hatalmas ládák és dobozok halmozódtak mindenfelé. Oldalvást egy lépcsősor indult az emelet felé. Juliska már a nagy felfedező bátorságával indult volna abba az irányba, mikor a pillantásuk a lépcső melletti kanapéra vetődött. Egy tizenéves fiú feküdt rajta, náluk talán pár évvel lehetett idősebb. Arca hófehér, térdei felhúzza, kezei az álla alatt ököibe szorítva, mint akit még mindig gúzsba köt a rettegés. Nem mozdult. A padlón sötétvörös kis tócsa, teteje már fénytelenre dermedt. Juliska döbbsen-

meredt a fiúra, nem akarta, mégis nézte, nem tudta levenni róla a tekintetét. Sosem látott még halottat, mindig nagyon félt tőlük. Jóska azonnal elfordította a fejét, nézni sem bírta, úgy rettegett. Közelebb menni nem is mertek, inkább lassan hátráltak, és kisomfordáltak az épületből.

A döbbenet teljesen lebénította őket, hirtelen azt sem tudták, mitévők legyenek. Tébláboltak ide-oda, mikor a ház oldalánál botorkálva Jóska beleütközött egy óriási fotelba. Szép ciráda keretezte a háttámlát, puha, aranyszállal átszőtt bársonyhuzat borította körben, valószínűleg nemrég még egy gazdag család szalonját díszítette.

A bútorral történt találkozás hirtelen kizökkentette a gyerekeket házban lévő látvány okozta félelemből. Jóska újból a csavaros eszű kamaszfiú lett, és máris támadt egy ötlete, amit rögtön meg is osztott a húgával.

– Te, Juliska! Mi lenne, ha hazavinnénk ezt a gyönyörű fotelt? Nézd, milyen szép, faragott karfája és aranymintás anyaga van! Ez itt van kidobva, nem kell senkinek. Hogy örülne édesapánk, ha mikor hazajön, ezen pihenhetne. Én még akár el is tudnék aludni benne.

– Hát, igaz, hogy nagyon szép fotel, én még sosem ültem ilyenben. De szerinted jó ötlet, hogy elvigyük? Édesanyánk nem is tudja, hogy eljöttünk ide, mit fog szólni, ha ezzel állítunk haza?

– Hát persze, hogy jó ötlet! Biztos örülni fog, hogy ilyen ügyesek vagyunk, és ilyen csodás bútorunk lesz. Gyere, fogd meg az egyik felét, és vigyük el!

Juliska nem aggályoskodott tovább, belekapaszkodott a fotelba, és elindultak vele haza. Nem volt könnyű a bútor darab, megküzdött vele a két gyerek, alig álltak a lábukon, mire az utcájukba értek.

– Nézze, édesanyám, mit találtunk! Milyen jó lesz ez itthon nekünk! – kiáltotta Jóska, ahogy végre letették a fotelt a kisház ajtaja elé.

– Uram Isten! Hát ti meg hol jártatok? És mi a csuda ez itt? – szörnyülködött az anya, meglátva a módos ülőalkalmatosságot.

– Ott találtuk a főtéren a szabadban. Már biztos nem kell a gazdájának, mert...

Nem tudta befejezni a meggyőzőnek tűnő gondolatmenetet, mert hatalmas pofon csattant az arcán. Még egy kis veréssel is megtoldotta az édesanya két gyer-

mekét a lopott fotelért, ami amúgy be sem fért volna a kis szoba-konyhás ház ajtaján.

– Azonnal vigyétek vissza oda, ahonnan elhoztátok! – hangzott az anyai parancs.

A gyerekek nagyon csalódottak voltak. Még szipogtak kicsit a veréstől, de megfogták a hatalmas karoszéket, és újra cipelni kezdték. Csak most épp az ellenkező irányba. Ahogy haladtak, váratlanul repülőgépek moraja kezdett rezegni a levegőben, és egyre hangosodott. Juliskák megpróbálták gyorsabban haladni, de ekkora ormótlan teherrel nem volt egyszerű a feladat. Több utcányi utat tettek meg, mikor egy éles süvítést hallottak. Már tudták, mi jön ezután, eldobták a fotelt, befogták a fülüket, és szorosan becsukták a szemüket. Egy nagy robbanás után újra kinyitották, és éppen látták, ahogy a szomszéd utcában lévő református templom tornya megbillen, majd a mélybe omlik. Eszükbe sem jutott már az elegáns bútor, rémülten rohanni kezdtek hazafelé, ahogy csak a lábuk bírta.

A fotelről sosem esett szó többet.

Balerina 2.

Mukné Szilvia

Én, a láthatatlan

Hosszú ideje ülök már itt, de a poharamban alig zörög némi apró. Feltámad a szél, a kopasz fák ágait megrázza. A fejembe húzom a sapkát. A lépcsők hidegét már megszoktam. Lassan kezdődik a mise, a hívek már érkeznek.

– Kérem! Van egy kis aprója? – szólok az egyikhez. De rám se néz, megy is tovább. Láthatatlan vagyok. Tovább próbálkozom. Egy fiatal nő egy szőke hajú kislánnyal érkezik.

– Kérem, egy kis apró? – nézek reménykedve felé. A zsebébe nyúl, és egy ötszázast dob a poharamba. Köszönetképpen bólintok felé. Fásultan várakozom tovább, de több adományt nem kapok. Azt gondoltam, hogy itt majd a hívek adakozóbbak lesznek, ha már a templomban a perselybe dobnak. Sokkal többet, mint nekem.

Emlékszem, anyával jártunk templomba, mi is dobtunk a perselybe. Szerettem énekelni vele. Angyali hangja volt, aztán angyal lett. Tizenegy voltam, mikor meghalt, ha becsukom a szemem, időnként még látom, de már csak halványan. Apám nem ismertem. Az anyám testvéréhez vittek. Ottan nem volt jó nekem, nagyon nem. A férje bántott engem. Mindig. Hiába sírtam. Mondottam neki, hogy hagyja abba, de csak röhögött. Néha hallom. Amikor ellenkeztem, a nadrágszíjjal vert el. Megszöktem, de visszavittek. Igyekeztem kitérni az útjából, a szoba ajtaját esténként eltorlaszoltam. Aludni nem mertem. Mi van, ha begyün. Akkor aludtam kicsinykét, mikor munkába ment. Az iskolában az órákon is aludtam. Ki is csaptak. Persze otthon nem tettem zsebre, amit kaptam. Megint a nadrágszíjjal. Nem is tudtam feküdni a hátamon sokáig. Tizenhárom voltam, mikor újra megszöktem.

Messze mentem, már nem találtak meg. Lehet, nem is akartak. Az utcán élőkhöz csapódtam, ők nem bántottak. Egyszer akarták ellopni az órámat. Még anyámé volt. Már régen nem mutatja az időt. Most van egy nagyon jó helyem, az egyik háznak a pincéjében. Nem fényes palota, mint amiről anyám álmodozott, de nekem jó, és egyedül vagyok.

Olykor a sekrestyéstől kapok egy kis megmaradt ételt. Cserébe lesöpöröm a templom előtt a járdát. Egyszer be is engedtek, amikor nem volt ottan senki. Tél volt

és nagyon hideg. Az a nap, mikor anya itt hagyott. A könnyem az arcomra fagyott. Vacogtam idekinn. Szerintem hallotta, ahogy a fogaim kocognak.

Ha látom azt, ökölbe szorul a kezem. Most is itt van, bent. Hogyan lehet ott egy ilyen ember. Hát nem látja senki, hogy mi ő? Mán öreg, de látom, ahogy a kicsikre néz. Ugyanazzal a szemmel nézett rám is.

A Nap már elbújt a domb mögött, feljött a Hold meg a csillagok. Az aprót a zsebembe teszem. Lassan itt az idő. Megmozdul a templom ajtaja, és a hívek kiözönlenek rajta. Az is kijött, az édes pici lány kezét fogta. Összeszorítottam a fogam, nehogy azt tudjam mondani, hogy engedd el, te! Kicsit nevetgélt még, megborzolva a kicsi szőke haját, majd elindult egyedül. Lassan utána indulok. Ott lakik most is. Az utcában csak ketten vagyunk. Gyorsabb léptekre váltok, mögé kerülök. Elkapom a nyakát, berántom a bokrok közé, a földre lököm. A mellkasára térdelek. Látom a szemén, felismert. Próbál védekezni, de öreg, erőtlen. Előveszem a késemet, és egyetlen vágással átvágom a torkát, mint régen anya a csirkékét.

Nem érzek mást, csak ürességet, de többé már nem bánthat senkit.

Szarvas

Cserni András

A kukorica

A pokolba vezető út is jó szándékkal van kikövezve...
Dübörgő zene. Villódzó fények. Alkoholszag. Lenge öltözékben ugráló tinédzserek.

Ákos feszélyezetten ült a kanapén, kezében egy pohár vízzel. Élete első házibuliján vett részt. Mindig is kíváncsi volt, milyen, de közel se érezte olyan jól magát, mint képzelte.

Gyakran fantáziált arról, hogy őt is meghívják egyszer, ezzel elismerik, mint „normális srácot”. Gondolatai festővásznán minden ember szimpatikus, és szívesen beszélget vele.

A fejében pörgő filmszalagon mindig ő szolgáltatja a zenét, s a vendégserg a legnagyobb elragadtatással hallgatja a kedvenc számait. Éber álmaiban jól érzi magát a bulin, mert ő van a középpontban.

De a valóságban nem.

A zenéket nem ismerte. És nem is tetszettek neki. A fények frusztráltak. Folytonos fel-felvillanásuk bántotta a szemét. És senki se törődött vele. Órák óta egyedül ült azon a kanapén.

Mégis maradt, mert félt és reménykedett.

– Jól szórakozol? – csapott a vállára vigyorogva Laci. Ákos összerezett, s alig észrevehetően arrébb húzódott. Mikor Laci elhívta ide, madarat lehetett volna fogatni vele. Nagyon hálás volt a fiúnak. Úgy érezte, ezzel a kamasztársadalom elismerte állampolgárának.

De most... Idegenebbnek érezte magát, mint valaha.

– Ja, minden szuper! – mosolygott rá erőltlenül.

– Mit iszol? Sört?

Alkohol... Korábban valamiféle misztikus beavatásnak, a nagyok kiváltságának gondolta a szeszes italokat és a részegséget. De most a hullámzó, egy organizmussá összeolvadó embertömeg látványa, melynek testfolyadék a sör és rövidital, mozdulatai érthetetlenül vakmerőek, szavai bárdolatlanok, elméje öntudatlanságba süllyedt, a mítoszt darabokra törte, s felfedte a szürke valóságot. Nincs itt semmi varázslat; csak az hiszi annak, aki maga is eleget iszik. Annyi ital pedig nincs a világon, amennyi elmoshatná a bűntudatát, ha illúziókba (hazugságokba) ringatná magát. Az a gyávák menedéke.

– Csak vizet – vont vállat.

– Miért? Attól nem lesz jó kedved. Próbáld ki inkább ezt!

Azzal egy tenyerében rejtegetett zacskóból egy gyanús tablettát pottyantott Ákos poharába, ami szinte azonnal feloldódott. Ezután vigyorogva elsétált. Ákost a düh és a kétségbeesés tépte belülről.

Ezt én ugyan meg nem iszom – gondolta. Ki tudja, mi van benne? Bele is halhatok. Ugyanakkor ki se önthetem, észreveszik. Hiába nem érzem jól magam, mégse bánthatom meg a házigazdát. Ha meg itt hagyom... valaki más hörpinti fel. S akkor bármi történik vele, az az én lelkemen szárad.

Zaklatott tekintete megakadt egy asztalon árválkodó pizzaszéleten. Agyában megsikordultak a fogaskerekek: támadt egy ötlete.

Ha ételdarabokat teszek a pohárba, mintha valaki evés után ivott volna belőle, senkinek se jut eszébe belekortyolni – gondolta. Így senki életét nem teszem kockára.

Kezében a pohárral az asztalhoz ment, és elvette a szeletet. Rég kihűlt, már kezdett szikkadni. Ám ez nem zavarta. Óvatosan leszedett hét kukoricaszemet a pizza tetejéről, majd a pohárba szórta. Az ételt magával vitte, az italt az asztalon hagyta, és visszaült a kanapéra.

Megkönnyebbült mosoly ült arcára. Nehéz helyzetbe került, de elboldogult vele. Lehet ez a titok igazi nyitja ahhoz, hogy „normális srác” váljon belőle?

Egy fiú lépett az asztalhoz. Láthatóan alig állt már a lábán. Szinte gondolkodás nélkül kapta fel a poharat.

Ákos kishíján félrenyelt. Pánikba esett. Rá akart kiabálni a fiúra, hogy ne igyon belőle, de késő volt. Két nagy korty, s a víznek, a kukoricaszemeknek és a feloldott tablettának nyoma se volt.

A fiú összegörnyedt. Köhögni kezdett, és levegőért kapkodott. A hangos zenétől nem lehetett hallani, mit mond, de Ákos lelkiismerete leolvasta a szájáról:

– Valami a torkomon akadt... Nem kapok levegőt!

Percek múlva holtan feküdt a földön. A mulatozók észre se vették. Azt se, hogy egy csendes, magányos fiú eltűnt a kanapéről, hogy egymagában, céltalanul ténferegjen az éjjeli utcán semmibe meredő tekintettel, ezt az egy szót ismételve:

– Kukorica...kukorica...

A pokolba vezető út is jó szándékkal van kikövezve...

Kállay Gyopár

Bíborköpeny

Ó, fordítsd felém sápadt arcod, te nap!
Rózsás orcád pír-fellegben úszik,
s ebbe a lágy ódzó sugárba belekúszik
a gyászsín tejszínhab.
Tekints le rám, ó, nap!

Takarózz ki a rózsza paplanból!
Félkörös sziluettet megfagyaszt,
fehér testvéred elszalaszt
hulló planéta-reménnyel.
Tekints le rám, ó, nap!

Légy újra keleten, esdeklem, nap!
A szél bíborából hozz nekem,
ez az éteri fuvallat oly elevenen
égeti könnyecserzette arcom.
Tekints le rám, ó, nap!

Simíts meg rózsakvarc aranyaddal!
Melegítsd ezt az elszáradt metronómot,
érzéketlenné összenyomódott
a sors olcsó súlya alatt.
Tekints le rám, ó, nap!

Citrom arcod már csak nékem integet!
De füttyülök rá, bizony, ördög!
Bíbor képed felettem örköd,
te átkozott méreg.

Fordítsd el orcád, te nap,
mert esküszöm,
a szívem megszakad.

Molnár Ádám Csaba

Pillérek

Mi ez a túlvilági morajlás? Vértfagyasztó fanfár:
Jeges szerpentin hasít végig gerincemen.
Üszkösödnek már Argosz oszlopai.
De csak tartják, tartják az égboltot Atlasz
Bukása óta. Az eget, a mennyet, a csillagokat.

Mert elhagyatnak mindenek.
Az istenek, a titánok, a jók.

Maradnak az oszlopok, a szobrok. Egy fényes
Múlt tükrét tartják a csillagok felé mindhiába.
Magányosak. Időtlen tartásukat a fényhatás
Újítja meg: napból éj és éjből hajnal születik.
Évezredes rothadásukat mikor végzi be?

Tempus fugit. Az idő repül.
Létezőkre sohasem vár.

A föld forog hideg-ragyogó konstellációi alatt.
Indigó fények fátyolják a világot az epochban.
Ki lesz, aki feltárja Argosz oszlopainak titkát?
Ki lesz, aki mindezt megtalálja és elmeséli?
Léteztünk-e igazán, ha vége?
És senki sem talál rá örökségünkre?

Jövő

Kedves versem

Mottó: „Ki tudja, miért szeretek úgy egy kedves verset, hogy százszor is elolvasom?”

(Máté Péter)

Tóth Árpád Körúti hajnal

Vak volt a hajnal, szennyes, szürke. Még
Üveges szemmel aludtak a boltok,
S lomhán söpörtek a vad kővidék
Felvert porában az álmos vicék,
Mint lassú dsinnek, rosszkedvű koboldok.

Egyszerre két tűzfal között kigyúlt
A keleti ég váratlan zsarátja:
Minden üvegre száz napocska hullt,
S az aszfalt szennyén szerteszt gurult
A Végtelen Fény milliom karátja.

Bűvölten állt az utca. Egy sovány
Akác részegen szítta be a drága
Napfényt, és zöld kontyában tétován
Rezdült meg csüggeteg és halovány
Tavaszi kincse: egy-két fürt virága.

A Fénynek földi hang még nem felelt,
Csak a színek víg pacsirtái zengtek:
Egy kirakatban lila dalra kelt
Egy nyakkendő; de aztán tompa, telt
Hangon a harangok is felmerengtek.

Bús gyársziréna bűgött, majd kopott
Sínjén villamos jajdult ki a térre:
Nappal lett, indult a józan robot,
S már nem látták, a Nap még mint dobott
Arany csókot egy munkáslány kezére...

Ez a vers a HAJNALT mutatja be nekünk, méghozzá a városi, a „pesti” hajnalt, még tovább szűkítve a fókusz a KÖRÚTI HAJNALRA, amely nem csupán egy új, egy szokásos reggel, hanem az ébredés és a remény szimbóluma itt a versben.

(Zorán is megénekli néhány évtizeddel később ekképpen a hajnalt: „Nézd a hajnal attól szép, hogy minden éjben ott lapul az örök sötétség.”)

Tóth Árpád impressziók sorát vonultatja fel ebben a versben fantasztikus cizelláltsággal mutatva be az általunk talán egyszerűnek és mindennapinak tűnő „körúti hajnalt”.

Itt a versben megérkezett a várva várt új hajnal. Felébredt egy új remény, és a körúton apró életképek bontakoznak ki sorról sorra versszakról versszakra.

Az első strófa az ébredés maga, amikor még csak a házmesterek (vicék) teszik dolgukat, és csak ők látják a még szinte alvó, de már mocorgó-mozduló várost és annak első rezdüléseit, ahogyan csak ők, a hajnalban kelők láthatják a szinte érintetlent... Olyan ez, mint az ébredő erdő rejtelve a magasletről fürkészve. Csak itt a városba rendezi a költő a helyi csodákat.

A második versszak már a felkelő Napról szól. „Zsarát” – parázs-tűz-élet-erő. A Napról, mely a fény, ami maga az élet. Igaz, itt két tűzfal közé ékelődött még csupán a fénye, de hatalmas ereje kifejezésre jut a záró sorban: „A végtelen fény milliom karátja.”

Ez a földöntúli fény-erő az, mely minden kis zugot beragyog, és felmelegít rendíthetetlenül és legyőzhetetlenül. Ez az élet mozgatórugója.

A következő szakasz az éltető napfényben fürdőző fákat, virágokat kelti életre, olyan mesteri kifejezésekkel, hogy itt már tudatosan és célzottan kellett szinte megerőszkolva magunkat visszagondolni a kezdeti szürke hajnalra, ahonnan indultunk.

A vers szinkronitásban itt már napfényben nyiladozik, mint a fák, virágok és az egyéb apró mozzanatok.

A negyedik versszakban a fények játéka után a színek is bekapcsolódnak ebbe a körúti kavalkádba, és vidám hangulatteremtő kifejezésekkel tölti meg lelkünket a vers ezen szakasza.

„Egy kirakatban lila dalra kelt
Egy nyakkendő!”

Hang még nincs az elején, csak egyre szikrázóbb fény és színpompa. Mint egy némafilm, úgy peregnek szemünk előtt a hangtalan események. Látjuk magunk előtt a teljes képet, pedig csak egy kiragadott mozaikdarabot tár elénk a költő, mégis egészsé áll össze bennünk a körúti hajnal, mert Tóth Árpád képes volt a mozaik egy darabjával is egészsé gyúrni a teljes látványt számunkra.

S amikor már hangjukat is hallatják a távoli harangok és a szirénák, akkor a vers eléri szinte a végső beteljesülését, a teljesen megmutatkozó és lüktető város mindennapi beindulását. Ennek a visszavonhatatlanságnak az abszolút jelzése a versben megjelenő VILLAMOS, ami „kiJAJdult” a térre...

Itt ért véget az „érintetlensége” ennek a csodás hajnalnak. A villamoson – bár nem jeleníti meg a versben konkrétan a költő – mi tudjuk, hogy emberek utaznak, s „bepiszkítják” jelenlétükkel a városi hajnalok „főhő foltjait”.

„Nappal lett, indult a józan robot.” – Csodás kifejezése ez a napi rutin fásultságának a mai kor emberére vetítve...

A vers végén elillan a csoda. Meghal a hajnal, hisz átvette helyét a reggel. S tán meghalt vele az aznapi remény is, hisz a reggel már csak a realitást hordozza magában, a mindennapok egyformaságát, amikor nem veszünk észre semmit a természet millió csodáiból, mert annyira elfoglal a magunk gondja, a magunk önző kis világa.

Nem látjuk azt sem, amikor a Nap még aranycsókot dobott egy munkáslány kezére.

Pedig ez az aranyló kézcsók a MUNKÁSLÁNY kezén jelzi, hogy a napfény mindenkié, és mindenkire egyformán szórja éltető fénycsókát függetlenül attól, milyen társadalmi helyzetben él.

S mi magunk választhatunk: megfürdünk-e ebben a fényben vagy elégünk?

Himalája-Nepál

Madarak

Varga Katalin

Horváth Imre kiállítására

Két színvilág találkozik a festményeknek rejtekében,
hófehérszín domináns a produkciók erdejében.
Fehér vászon minden képen új színeket csalogat:
zöldet, sárgát, feketét és kéket meg tűzpirosat.

Fagyott világ rejtekében
nincsenek kiabáló színek.
Fagyott világ kebelében
lassabban dobognak a szívek.

Jégpáncél megvédi vizek sodrát,
szilánkja karmolja patak partját.
Álmos ágak csendesen ásítanak,
lelkük mélyén már tavaszt áhítanak.

Fáknak erős törzse védi éveinek mandaláját.
Házak fala őrzi lakóinak dédelgetett álmát.
Mókusgyerek szendereg platánfa odvában,
két unoka mesét hallgat langymeleg szobában.

Templomtorony hegyes csúcsán hitvallás jelképe,
imádkozik benne mind, ki padsorok vendége.
Hósapkában őrt állnak a fenyőerdők,
körbelengik lombjukat a bárányfelhők.

Ámulatba varázsol északi fény ragyogása,
olyan ez, mint boldog szerelmesek vallomása.
Én átszíneztem a billentyűket
a hagyományos zongorán,
így kék és zöld lett szobám fala
a színes hangok hallatán.

Színpántlikák játszanak az égbolt tarka tengerében,
színkavalkád korzózik a csillagoknak rejtekében.
Elménk halkán, gitárhúron éji zenét komponál,
s táncolnak a színpántlikák sötét éjnek hajnalán.

Lankák mögött, égaljának peremén,
fényár úszik alvó fáknak tetején.
Ki ott él rég, tán unja már a fénylő színek tengerét,
de én kérdőn nézem a hullámoszlop tarka szellemét.
Ha új varázslat érinti a megbolydult lelkemet,
színkópákat kottázok, és írok furá verseket.
A sok színes, fényes és mozgó felhőt látva,
nekem az északi fény színpántlikák tánca.

Varga Katalin

**Városrész esőben,
Táncoló vízcseppekkel**

(Ludányi Erika festményeihez)

Magas házak rejtekében
vihar jó a távolból.
Sötét felhők mélységében
villámdörgés hangja szól.

Megnyílik a nehéz felhők kapuja,
lezúdul a cseppek árja.
Szomjas virág, erdők hada
tárt karokkal várja.

Már nem melenget Nap sugára,
szél hűsíti fáknak lombját,
nem mászhatunk gyümölcsfára,
eső veri lankák dombját.

Esőcseppek táncot járnak,
zeng belé az aszfalt.
Felugranak, visszahullnak,
és nevetik a hajnalt.

Kacagják az embereket,
mert ernyőt nyitnak hamar.
Esőcsepp csak tovább nevet,
neki nem sok vizet kavar.

Fényben úszó falak között
sok-sok család lakozik.
Gyermekszemek előtt
mesemaci napozik.

Kinn az utcán ernyők vászna
megvédi a buksikat.
Esti műszak metrót várja,
az elázottak taxikat.

Autólámpa víz tükrében
olyan, mintha könnyezne,
pedig csak a zápor dühe
fürdetéssel meglepte.

Villogó reklámtáblák
hirdetik a tutit.

Azt remélik, árrés lábán
befut majd a profit.

Kandeláber tetejéről
menekül az ázott madár,
cukrászmester teljes dühből,
elázottan bezár.

A sok szép, kedves festmény közül
miért pont ezt választottam?
Mert én is öt-hat óra körül
menekültem elázottan.

Egy rózsaszál tán beszédesebb lett volna,
de énnekem a sok szó most már zárolva.

Dr. Kubassek János

(*a Magyar Földrajzi Múzeum tudósa*)

Petőfi Sándor – a földrajz és az utazások

A Kárpát-medence fáradhatatlan vándora – a szabadság, a szerelem és a honszeretet költője.

Szinte nem létezik olyan magyarországi település, melyben ne lenne utca vagy tér elnevezve Petőfi Sándorról. Már életében legendák övezték személyét. Vándorszínészként mítoszok szóltak romantikus alakjáról. Az ország számos pontján megfordult, Soprontól Debrecenig, Selmecbányától Segesvárig.

Rövid élete ellenére nagyon sokat volt úton, s alaposan megismerte hazája szinte minden vidékét. Emléktábla jelöli a pomázi Kő-hegy andezitszikláinál tett látogatását, de látta a Mátra, a Bükk és a Kárpátok fenséges hegyeit. Fáklyafénynél lemerészkedett a föld alá, termelő bányába, rejtelmes barlangba.

A meg-megáradó folyók, a Tisza, a Szamos, a Túr és a Kraszna ártereit is megismerte. Bizonyosra vehető, hogy lehettek árvízi élményei. Az áradó vízfolyások természetéről valószínűleg személyes élmények alapján, plasztikusan írt. Felhevült költői lelkülettel kárhoztatta a Tisza szabályozását, mely „a szabadságától fosztotta meg” a kacskaringós, szilajul és zabolázhatatlanul kanyargó folyót. Nem túlzás, a szülőföldjét vándorszínészként bebarangoló, sokat nélkülöző, fázó és éhező, gyakran betegeskedő poéta fiatal kora ellenére jobban ismerte hazáját, mint számos kortársa együttvéve.

Leghűségesebb társa az elmaradhatatlan vándorbotja volt, melyet oly érzékletesen ábrázolt a művész a költő veszprémi szobrának megformálásakor, a róla elnevezett színház bejárata közelében.

Petőfi kisgyermekkorától fogva állandóan úton volt. Kiskőrös, Dömsöd, Szalkszentmárton, Pest, Aszód, Gödöllő, Selmecbánya, Miskolc, Sárospatak, Debrecen, Nagybánya voltak barangolásainak legismertebb állomásai, de eljutott az ország olyan vidékeire, amelyek az átlagos földi halandók számára ismeretlenek voltak.

Csillapíthatatlan kíváncsisága, újabb és újabb élményeket kereső nyughatatlan vére űzték, hajtották a maga választotta utakon. Olcsó fogadóknak, útszéli csárdáknak, füstös kocsmáknak az ivószobákban szavaltta el költeményeit az egyszerű falusi emberek nagy gyönyörűségére. Verseit sok ember fejből tudta, s úton-útfélen lelkesen ismételte. Nagyon sokan ismerték, s népszerűsége révén számos rajongója volt. Az úri kisasszonyok, polgárasszonyok, cselédlánykák és kocsmárosnők egyaránt nagyon szerették. Országszerte találgatták, mikor fog megházasodni, s kit fog elvenni.

Megismerte a Kárpát-medence legszebb vidékeit, s a számára legkedvesebb tájat, az Alföldet, melyről számos versében megrendítő szeretettel ír („...ott vagyok hon, ott az én világom, börtönéből szabadult sas lelkem, ha a rónák végtelenjét látom”).

Utazott gyalogosan, az „apostolok lován”, gyorszekéren, lovaskocsin, de Vácra néhány perccel az indulás után érkezett a Pestre tartó gőzhajó állomására. A Duna hullámain szelő hajót látta, de nem érte el...

Beteljesületlen vágya volt eljutni a forradalmak Franciaországába és Shakespeare országába, Angliába. Soproni katonáskodása alatt megpillanthatta az Alpok fenséges, örök hó fedte hegyvonulatait, de a hön áhított tengert nem láthatta meg...

A vasutat ismerhette, mert akkor már járt néhány füstökádó „vasparipa” a Vác és Pest között lefektetett síneken.

A gyermekkori, a pusztaságban szerzett gyönyörűséges élmények egész életén át végigkísérték.

Félreérthetetlenül szögezte le álláspontját: „Szeretőmet, a franciákat és a túrós tésztát és a rónaságot fülem hallatára ne gyalázza senki”.

Költői eszményképei: Kölcsey Ferenc, Vörösmarty Mihály, Csokonai Vitéz Mihály és barátai: Arany János, Tompa Mihály, Kerényi Frigyes és Jókai Mór varázslatos személyiségei ellenállhatatlan vonzerőt gyakoroltak rá. A leveleket nem pótoló beszélgetések vágya gyakran útra készítették, hogy találkozhassanak, láthassák egymást.

Élmények, futó benyomások, találkozások, megfigyelések és eredeti nézőpontot tükröző vélemények ezernyi érdekes mozzanatát örökítette meg Útirajzaiban és Kerényi Frigyeshez írott leveleiben.

Ezek az írások páratlan tanúbizonyságai az örökké vándorúton levő költő természetszeretetének. Petőfi kora ifjúságától fogékony volt a tájak szépségére és földrajzi különlegességeire.

Felvidéki útja során Kassát, Lőcsét, Eperjest, Késmárkot kereste fel. Találkozott a földrajztudós Hunfalvy János testvérel, Pállal, akit „szeretett professzorként” emlegetett.

Utazásainak fontos állomása volt Európa akkoriban egyik leghíresebb barlangja, melyről tudós brit, német és francia utazók adtak hírt. Nemcsak gigantikus, örökké nedves cseppkőképződményei, hanem a Baradla keletkezése is felkeltette a fantáziáját. Igazi, Petőfi Sándorra jellemző, eredeti költői magyarázatot adott a Baradla kialakulásáról. E páratlan természeti csodát így örökítette meg:

„Aggtelekre érvén, vezetőt hívtam, s fáklyákkal ellátva magunkat, elindultunk a barlangba, melyet Baradlának neveznek ottan, s melly mindjárt a falu mellett van. A kálvinista rector künn ácsorgott a ház előtt: vezetőm meghívására ő is hozzánk szegődött. Bementünk. Oh, ti szűkkeblű emberek, kik mindenben örökké szabályokat kerestek és állítottok, jertek ide és boruljatok térdre a szabálytalanság remeke előtt! S mi a szabály? Semmi más, mint a sánta középszerűség mankója. Soká tünődtem: mint eredhetett e barlang? És kitaláltam. Mikor a mennyországból kieb-rudalták a pártos angyalokat, itt kezdték jövődöbéli lakásukat, a poklot, ásni: azonban itt nem boldogulván, másfelé fordultak. Képzeltetni, mint fáradtak a szegény ördögök e sikertelen munkában, izzadságuk még most is csepeg e félig kész pokol oldaláról és tetejéről. Mint említém, a falubeli rector is velünk járt. Ezt a fiatal embert meglepem, gondoltam, a barlang belső végéhez érve, hol a látogatók fölkarcolják neveiket. Bevéstem hát nagy betűkkel én is a nevemet.
– Tán el sem lehet olvasni? – kérdezém, csak azért, hogy odanézzon és bámuljon.
– Oh, igen – felelt ő –, Petőfi...

De irgalmatosságos egek! ezt olly hidegvérrel, olly minden tiszteletérzés nélkül, olly minden meglepetés

nélkül mondta ki, mintha az állott volna ott: Kiribica Istók... A faluban van egy könyv – mint más efféle helyeken –, hova a látogatók beírják magokat. Vannak aztán itt a nevek mellett sorok, mik a barlangban támadt érzelmeket és gondolatokat akarnák tolmácsolni...”

A festői Szilicei-fennsík hegyei tövében Rozsnyóra ment vissza éjszakázni.

Útközben szemügyre vette a Gömör-Tornai-karsztvidék lenyűgöző mészkőszirtjeit.

Fülek váránál szerzett tapasztalatairól így emlékezett meg:

„Füleken szinte romokban fekszik az egykor nevezetes vár ...kimondhatatlan harag fogott el, midőn láttam, hogy a romokat lehordják az utcákat tölteni... hogy a melly köveken őseink szent vére szárad, azokon most tapodjanak...Fülek sokáig volt a török kezében. Ha naponként abból a borból kellett volna inniok, melyet én itt a kocsmában ittam: fogadom, száz évvel előbb szabadult volna meg tőlük Fülek.”

Petőfi különösen vonzódott a régmúltat idéző történelmi emlékek iránt. A nógrádi tájakon barangolva ezt jegyezte le: „Salgó egy órányira esik. Azt beszéltek a faluban, hogy mikor Salgón a török volt, innen a somoskői várból oda löttek a magyarok s egy töröknek, ki evett éppen, a kanalat lötték ki a kezéből... mire a pogányok nyakrafőre elinaltak.”

Salgó váránál szerzett élményeit így örökítette meg: „...vezetőt fogadtunk Somoskőről Salgóra, mert talán föl sem találtunk volna e várra. Oly rendkívüli helyen fekszik, hogy gondolatnak is örült volt, oda építeni. Környékezi rengeteg erdő bükk, cser, tölgy s egyéb fákból.”

Megnézte a salgói és a somoskői várak romjait. „A hegy teteje óriási gránitszikla s efölött állott a vár... Talán nem volt Magyarországon vár, mely oly közeli szomszédja lett volna a csillagoknak, mint Salgó. Sokáig ültem romjainak legfelső csúcsán: tekintetem mérföldeken, lelkem századokon túl barangolt.” A legkedvesebb tája talán a Hortobágy volt, ahol a szabadság végtelensége nyűgözte le. A határtalan messzeségek földjén érezte a legjobban magát, ahol tekintetének nem voltak korlátai.

Egyik útitársa jegyezte meg róla: „...boldog lesz egykor feleségem, ha úgy fogom szeretni, mint a pusztát szeretem.”

Talán szimbolikus, hogy életét is egy síkságon, a segesvári csatamezőn fejezte be. A magyar forradalmat és szabadságharcot eltipró, cári orosz hadsereg katonái oltották ki az életét.

A sors torz fintora, hogy a szabadságküzdelmünket leverő orosz hadsereg egyik tábornoka, Grigorij Jakovlevics Szkarjatyin vezérőrnagy is itt kapott halálos sebet. Az ötszörös katonai túlerővel támadó győztes elnyomók a szülőföldjüket védelmező, legyőzött elnyomottakat álságos tiszteletadásra kényszerítették.

Gonoszul megcsúfolták az életüket áldozó, valódi hősök, a magyar katonák emlékét. Petőfi Sándor – Erdély katonai parancsnoka, a magyar szabadságért küzdő lengyel Bem tábornok egyik segédtisztje – honvéd őrnagy volt!

Négy év múlva, Ferenc József Habsburg császár fényes külsőségek közepette megrendezett ünnepségen, a Gotterhalta dallamaitól kísérve tartott dicsőítő avató beszédet I.Miklós cár hajdani szárnysegéde monumentális síremlékénél. Petőfi Sándor jeltelen nyugvóhelye közelében! A költő nevét akkoriban nyilvánosan nem volt szabad emlegetni.

A rendszerváltás éveiben egyesek harsányan próbálták elhitheteni, hogy megtalálták a szabadság költőjének sírját a szibériai Barguzinban.

A hamis csontok hazugságát a szakemberek, igazságügyi orvosszakértők és antropológusok – a legkorszerűbb természettudományi módszereket és vizsgálatokat alkalmazva – meggyőzően megcáfolták.

Petőfi rövid élete során sokat utazott, de nem jutott el Szibériába. Soha nem tagadta meg hazáját és ifjúkori szabadságeszményeit. Nem alkudott meg a népeit megnyomorító despotizmussal, s nem vált a cári önkényuralom alattvalójává.

*Egy őzlábgomba
a szurdok kapujában
útjelző lámpás
(Botos Ferenc)*

Az elveszett sziget

(kisregény, 2. rész)

– Borbála, leányom, meddig készülsz még? Órák óta cicomázod magad. Apád már nagyon türelmetlenkedik. Te akartál annyira a bálba menni, gondolom a Szita Samu miatt. Vigyázz azzal a fiúval, leányom. Jóképű az igaz, de sok lány sírt már miatta a faluban. – Hát én aztán nem fogok, különben sem kell mindent elhinni, amit a vénasszonyok fecsegnek. Engem aztán nem érdekel. Tetszik a Samu, én is tetszem neki, semmi közük hozzá.

Borbála szép is volt, módos is. Egyetlen leánya az egész telkes Kurucz Jánosnak. Mindent megkapott, amit akart, így aztán alaposan el is lett kényeztetve. Sütni, főzni, varrni megtanította az édesanyja, de nehéz munkát soha nem végzett. Ott voltak a zsellérek lányai, azok takarítottak, fejték a teheneket, kapálták a kertet a ház körül. Írni, olvasni megtanult ugyan, de könyvet nemigen vett a kezébe. Jobban érdekelték a ruhák, szalagok, csatok, ékszerek. Hét közben is csinosan öltözött, de vasárnap a templomba a legdíszesebb ruháját vette fel. Kék-fehér virágos blúzt, hozzá a kék ráncos szoknyát sok alszoknyával, fehér harisnyát és a fekete csatos cipőjét, amit az apja Pesten csináltatott. Két hosszú copfba fonta sűrű, szőke haját, és kék szalagot kötött bele.

Ma különösen szép akart lenni a bálban. Fekete-fehérbe öltözött, a battai lányok ünneplő ruhájába. Fekete a pruszlik és a cipő, fehér a blúz, a szoknya és a harisnya. A haját most egy copfba fonta egy hosszú fehér szalaggal.

– Ma aztán sok fiúnak törőd össze a szívét. Csak aztán össze ne verekedjenek miattad. A bor meg a pálinka hamar összeugrasztja a férfiakat.

– Hadd verekedjenek, anyám, csúnya lányért nem fognak egymásnak esni.

Az aratóbál mindig nagy esemény a faluban. A Fő utcai épületben tartották, szemben a dunai hajó kikötővel. Itt állt meg a „kofahajó” Pestre menet meg vissza. Vitték a megtermelt zöldséget, gyümölcsöt, tejet, túrót, tejfölt, vajat a fővárosi piacokra. Az épület egyik felén volt a kocsmá, itt mérték ki a földesúr borát, a másik felén a nagyteremben tartották a bálkat.

A fiúk, lányok hivatalosan itt ismerkedhettek szoros szülői felügyelet alatt, amiből aztán szüret után gyakran lett esküvő.

Suba Péter nem érezte jól magát, de nagyon vágyott már a falujabéliek társaságára. Miklós próbálta lebeszélni, hiszen csak az előző nap érkezett haza, még hozzá betegen. Leült a nagyterem egyik sarkába, és égető szomjúságát az egymás után lehajtott pincehideg vizezett borral csillapította.

– Miklós, ki az a lány, az a szőke, olyan ismerős – érdeklődött már kissé kapatosan.

– Az a lány, barátom, aki a Szita Samuval táncol, az a Kurucz Borbála.

– Aha, az a lány!

– Mi az, hogy az a lány? Akibe már tízéves korodban beleszerettél, ami úgy látom, azóta sem múlt el.

– Igaz, kár tagadnom. Szeretem ezt a lányt, de már lemondtam róla. Meg sem lát talán, azt sem tudja, hogy a világon vagyok.

– Na, most majd megtudja, hogy más legények is vannak, nemcsak ez a ficsúr a szép képivel. Megyek és lekérem.

– Állj meg, Péter, ne csinálj örültséget, hisz’ teljesen részeg vagy. Baj lesz belőle.

– Ugyan, hagyjál! Most megmutatom, ki a legény a gáton. Szabad? – állt meg dülöngélve a táncoló pár mellett.

– Tűnj el, hisz tiszta részeg vagy! – nézett rá undorodva Szita Samu.

Péter józanul soha nem tett volna ilyesmit, de most a bortól, a láztól feltűzelve nekiment a Samunak. Csúnyán összeverekedtek. Mindketten véreztek, mikor sikerült őket szétválasztani.

– Hozta Isten, esküdt uram! Már alig vártam, hogy ideérjen – fogadta Beötzi Zsigmond urat Papp Gábor szolgabíró. – Pokoli ez a meleg, ráadásul rengeteg a szúnyog. Nem győzöm csapdosni. Még a nagy tavaszi áradásból maradhattak.

– Mi olyan sürgős, szolgabíró uram? Nyugodjon már le! Füstöljön, mint én a pipámmal, majd nem vegzálják a szúnyogok. Baj van talán?

– Baj! Katasztrófa, esküdt uram. Jön a kolera. Északon már a határokat is lezárták. A városok karantén alatt. A folyókat a katonaság vigyázza. Megjött az utasítás a Helytartó Tanácstól. Ispotályokat kell felállítani Érden és Battán, a betegeket elkülöníteni.

– Még hogy ispotályt, szolgabíró uram! Aztán ki

megy oda be? – fakadt ki Zsigmond úr.

– Önszántából biztosan senki, aki beteg, azt viszik. Senki nem fogja megkérdezni, akar-e. Csúnya világ van arra fent, koleralázadás.

– Az meg mi a fészkes fene? A kolerát értem, a lázadást is, de hogyan jön össze a kettő?

– Azt hiszik a népek arrafelé, hogy az urak gyógyszer helyett mérget osztanak, és azt öntik a kutakba is. Sok a halott, a betegek fele.

– Na, Papp Gábor uram! Szolgabíró Úr! Jól kösse fel, amije van. Nem egyszerű emberek sem a battaiak, sem az érdiek. Önfejű, makacs, rebellis népek ezek. Régóta hírük van róla.

– Majd elveszi a kedvüket a láz meg a hasmenés. Még a legerősebb embert is órák alatt levesz a lábáról a hírek szerint. Már jelentettek Battáról egy lázas beteget, nemrégén érkezett haza Pozsonyból.

folyt. köv

Napfény a hegyekben

Helytörténeti séta Érd Óvárosában – Ábel András szavai alapján

A templomnál

A török alatt baruthánának, magyarul löportérnek neveztek a templomot, utalva arra, hogy löport tároltak benne. 1723-ban szentelik fel a templomot, 1774-ben Székesfehérvár első egyházmegye püspöke, Sellyei Nagy Ignác szenteli fel a ma is látható copf stílusú főoltárt. Amikor a restaurátor, Schrett László szét szedte az oltárt, kipottyant belőle Szent Deodoricus ereklyéje. Annyi Deodoricus volt, hogy tulajdonképpen senki sem tudja, ez melyiknek az ereklyéje, vagy hogy milyen történet fűződik hozzá.

Egy biztos: a tököli templom felépítésekor Hopovo városából kaptak egy ereklyét a tököliek, illetve ennek a szentnek a földi maradványait, aztán az 1800-as évek végén visszakérték. Valószínű, egy részét nem adták vissza.

Az oltárról: a ferencesek a legtöbb oltárt magukkal vitték, ez volt az egyetlen, amely megmaradt eredeti formájában. A Jézus Szíve oltár szent Walburgának volt szentelve.

Itt, Érdén van a jelenkori Magyarország egyetlen közteri szent Walburga-szobra.

Ő II. Richárd angol király leánya volt, Németalföldön Bonifáccal együtt hittérítő munkát végzett, és apátnő lett. A fejbetegségeket gyógyította: orr, fül, szem és fog betegségeit.

1710-ben volt az ezeréves évfordulója, akkor emeltette az Illésházi család az uradalmi vár előtti tereckére a szobrot. Szent Walburga segítségét kérték Érd török utáni újjáépítéséhez.

Egy nagyon szép helyi monda fűződik hozzá: az Illésházi grófnőnek rettenetesen fájt a zápfoga, és a bástyafalakon sétált éjjelenként, imádkozva szent Walburgához – szobrot kapsz, ha elmúlik a fogfájásom. A néphit szerint elmúlt a fájdalom, a helyiek (még az én gyerekkoromban is) Záporkának nevezték a szobrot, mivel a zápfogról volt szó.

Herczeg Ferenc az Új Időkben jelentetett meg az 1930-as években egy képet erről a szoborról Érdi Madonna címmel. Akkor még a szobor a fogát fogta. Aztán a II. világháború alatt a fél fejét és a kezét elvitte a lövedék. Érdekes, hogy amikor a város restauráltatta ezt a szobrot, valamint a templomtérén lévő Nepomuki-szobrot, akkor kimentek Eisenstadt

városába megnézni, hogy ott hogyan ábrázolták Walburgát, annak a másolatát láthatjuk itt.

A Nepomuki Szent János-szobor mintájáért pedig Prágába mentek.

Visszatérve a templom történetére: 1910-ben tűnik el a Walburga-kép. Nem tudni, milyen volt, nem maradt több fénykép róla. 1876-ban történik az utolsó nagy restaurálás a templomban, akkor építik hozzá az oratóriumot. Érdemes megnézni a fölötte lévő címerkompozíciót: az országcímer, valamint a Wimpfen és a Széchenyi család címeréből álló ábrázolás.

2009-ben kezdődik a templom kisebb felújítása, restaurálása. A falkutatás során nagyon gyér enyves festék nyomait találtak, tehát igaziból nem volt freskó. A régészek a burkolat felszedésekor a falak mellett találtak Árpád-kori nyomokat, akkor következtek arra, hogy a robbanás előtt freskó lehetett. 1958-ban a sólyi megyés püspök megrendelésére Jakab Károly nevezetű híres templomfestő készíti el a két Árpád-házi szentet és a diadalíven látható hét szentséget.

A falkutatás során ezt a mostani állapotú festést és festményeket találják meg Derdák Évák. Úgy döntött az egyházközség, hogy ezt kéri vissza, és így sikerült ezt a belső festést megoldani. 1790-ben, amikor az ercsi nagytemplom épült, akkor leraktak egy kelheimi kőből készült burkolatot ebbe a templomba is a Szapáry család kegyeletéből.

Aztán ez a kőburkolat eléggé megsérül a II. világháború alatt, akkor pusztult el a Mária-oltár is.

A mostani Mária-oltárt az 1950-es években egy érdi fogorvos, a Haba család építteti. Elég kalandos úton történt, mert ugye, akkor tiltva volt az oltárépítés, pláne a templomok belső rendezése. Valahol az Erzsébet híd alatt volt a betiltott jezsuita rend mestereinek asztalosműhelye, ott csináltatta a fogorvos úr az oltárt, faragtatta a Szűz Mária-szobrot, és csónakon hozta le a Dunán. (A gyümölcsoltó Boldogasszony napja több évszázadon keresztül a magyaroknál ez az igazi nőnap).

A kóruson az illír kőműveseknek nagyon szép munkáját találjuk meg. Amikor felszedték a munkások a kelheimi megsérült burkolatot, gyönyörű halszálkás téglával volt kirakva, de csak bizonyos helyeken maradt meg. A szentély nagymértűvel, a templomhajó kisméretű téglával volt kirakva – a régész megállapította, hogy középkori és újkori eredetű.

A kóruson kiharcoltuk, hogy az eredeti burkolatot hagyják meg.

A Szapáry-pincénél már szó volt egy másik szakrális helyről, Bogner Mária Margit emlékééről. 1929 táján a Felvidék visszacsatolásakor Páter Müller Fülöpék visszamennek, átadják a kastélyt a Szalézi Szent Ferenc lányairól elnevezett vizitációs zárdának. Ennek a zárdának volt egyik alapítónővére és az első halottja Érden Bogner Mária Margit.

Torontál megyében született, édesapja velencei jegyző volt, és úgy került aztán rendbe.

1933. május 13-án halt meg. Élete hasonlatos az Árpád-házi Szent Margit és Szent Erzsébet életéhez. Mindig Isten jelenlétében élt. A betegséget tűrő képessége, a hazaszeretete példamutató volt. Szinte halála pillanatában megindult a boldoggá avatási per.

A gyóntató atyja Csávossy Elemér, szintén délvidéki származású jezsuita szerzetes volt, akit 1957-ben tartóztattak le. Ő volt a magyarországi jezsuita rendtartomány főnöke.

Illegalitásban tartóztatják, és Kerkai páterrel együtt betegen a pannonhalmi bencés apátság szociális otthonában halnak meg az 1970-es években. (Az interneten olvasható az életrajzi könyv, beleszöve a Szapáry-monda és az érdi kastély története).

Befejezésként:

Kereskényi plébános úr (az én nagyanyámnak volt a hitoktatója) írásba foglalta az összes tudnivalót Érd és Batta története címmel. Én amit tudok, azt Jovicza Ignác bácsitól (történész igazgató) tudom, ő is Kereskényi-tanítvány volt, ez a jogfolytonosság elve.

Mi voltunk az első osztály, akik a tanévnyitó után egy hónappal a Vörösmarty Mihály Gimnáziumba költözünk.

Nagy érdem volt az, hogy fiatalon összehoztuk Dizseri igazgató urat Ignác bácsival. Nem véletlen, hogy Vörösmartyról lett elnevezve az intézmény, mert az igazgató úr nagy diplomáciával kiharcolta, hogy ne, mondjuk, Komócsy Zoltán vagy Marx, esetleg Engels Gimnázium legyen Érden.

Így ment a jogfolytonosság, aztán Százhalombattán folytatódott a Ferenczi Illés tanácselnök-helyettesessel. Ő nagyon sokat járt át Érdre, és neki köszönhető, hogy megalakult a Matrica Múzeum. Százhalombattán egy öregúr, Sebestyén átadta az egész gyűjteményét.

Érdekesképpen még elmondom, hogy a téglagyári munkásoknak fizettek azért, hogy ha régi ép edényeket találnak, hová vigyék. Sokat köszönhetünk

dr. Torma Istvánnak, aki az akkori régészeti intézet középkori részlegének vezetője volt, valamint Poroszlai Ildikónak.

Igen, a hallstati kultúráról beszélnek, de még csak véletlenül sem említik a legendák világába utalt eseményeket. De legalább megmaradt a hely.

A kastély témájával Bozás úr foglalkozott, aki a Nemzeti Múzeum aligazgatója, a visegrádi múzeum igazgatója volt. Egy régi ismerősöm, Kovács Olivér hozott ki régészeket, akik megvizsgálták a Szapáry-pincét (...)

Boldogult ifjú koromban összehordtuk a házaknál található régi dolgokat: majd mindenütt volt őrlőmalom vagy annak maradványa (a kukoricát kövel dörzsölték), gyűjtöttük a templomi homlokzati díszköveket, felírtos köveket, szobordarabokat...

Nem volt tisztességes ivóvíz. Érden mindig valamilyen betegségeket terjesztett a Duna-víz. Legtöbben onnan hordták a vizet.

Az 1700-as évek végén, nem jegyezték fel, ki találta ki, de megcsinálták a kávéfőzőfilternek az elődjét, a vízsűrítő köveket. Vas- vagy faállványra állították, a Duna vizét ráöntötték, és ezeken a porózus mészköveken átszűrték.

Járványok idején a halotti anyakönyvi kivonatok szerint csökkent a halálozás. A ferences rendnek a találmánya, de a név nem maradt fenn. Majdnem minden háznál volt ilyen.

Egyszer kipróbáltuk, egy nap kellett, míg átcsöpögött a víz a köveken.

(Kérdésre)

A Kálvária-kápolnát a Péterfy család építtette 1734-ben fenn a tetőn. A II. világháborúban találat érte, megsemmisült. Az írások szerint János evangélistának és Máriának a szobra volt a kereszt alatt.

(Részletez még egy-két vitát: az Árpád-korban használták a Szentháromság jelét, nem a barokk korban, mondja. A templomra utaló kőmaradványok, a barokk korra jellemző két csigavonalas kő (egyik egy bizonyos falba beépítve, a másik a Kálvária-kápolnába), aztán a művészettörténészek találgatásaira céloz, majd ki mit hová vitt el...

Talán már sose fogjuk megtudni, mi hol rejtőzködik.)

(Vége)

Forrás: 1026. Sz. Szent László Király Cserkészcsapat – Németh István

A homokzátony foglyai,

*avagy Raisics és Muray kapitány hősi küzdelme
a Johann Baptist gőzhajó
kiszabadításáért Hamzsabégen
(2. rész)*

A Duna-Gőzhajózási Társaság (DGT) léte jelentős szerepet játszott a Duna magyar szakaszán az utasok és az áruk szállításában. Az 1829-ben alakult osztrák hajózási cég Bécs és Pest között működtette az első rendszeres hajójáratot 1831-től kezdve, és szintén rendszeres hajójáratot indított Pest és Buda között 1845-től, amikor még nem volt híd a két város között. Az Óbudai Hajógyár, amit a DGT 1835-ben épített az Óbudai-szigeten, az első ipari méretű gőzhajógyár volt a Habsburg Birodalomban. Ez a gyár lehetővé tette a hajók hatékonyabb és nagyobb számban történő építését, valamint a karbantartást és javítást. Ezzel hozzájárult a DGT hajóflottájának növekedéséhez és a Duna hajózásának fejlődéséhez.

A DGT további fejlesztéseket is végzett a szénellátás terén. Pécsen szénbányákat nyitottak, hogy biztosítsák a gőzhajók számára a szén ellátását. Az 1850-es években pedig megépítették a Pécs–Mohács vasútvonalat és a mohácsi kikötőt, hogy a szén szállítása még hatékonyabb legyen.

Ezek az intézkedések és fejlesztések hozzájárultak a DGT és az általa üzemeltetett hajók növekvő jelentőségéhez, az utasok és áruk hatékonyabb szállításához az osztrák magyar területeken.

Az 1872-es év rendkívül száraz volt Magyarországon. A kevés eső és a hiányzó téli csapadék miatt a folyók vízállása alacsony lett. Ez komoly kihívásokat jelentett a hajózás számára. A DGT hosszú évtizedek óta meghatározó szereplője volt a Dunának, most szembenézett ezzel a nehézséggel.

A DGT hajói, köztük a Johann Baptist is, még mindig a téli szállásukon álltak, szárazon heverték, nem tudtak kifutni. Az aggodalom egyre nőtt, mivel a vízhiány komoly hatással volt a vállalkozás életére, de azok számára is, akik valamilyen kapcsolatban álltak a folyó vizével.

Ahogy az alacsony vízállású Duna egyre jobban apadt, érdekes, szomorú, de egyben lenyűgöző látvány tárult a szemük elé: kövek és sziklák kerültek elő a mélyből. Azok a különleges formájú kavicsok, amelyeket korábban csak a víz alatt lehetett látni,

most feltárultak, mintha titkokat rejtenének. Apró homokfövények kerülnek szárazra, melyeket korábban a folyó hűvös habjai borítottak. Most a napfény ragyogó sugarai érték őket. Míg a Duna vize egyre csak visszahúzódik, a homokfövényeken nyomok maradnak azokról a növényekről és állatokról, amelyek a folyóparti élővilág részét képezik.

Egyedi lehetőséget kínál a Duna természeti csodáinak felfedezésére. Sziklák és barlangok tűnnek fel, élénk tárva a természet nyers szépségét. A kövekben idő előtti történetek vannak belefagyva, a folyóvíz ereje által formált emlékek, amelyek most megérinthető közelségbe kerülnek. Az alacsony vízállású Duna azt üzeni nekünk, hogy a természet hatalma kiszámíthatatlan és változékony. Ez az időszak emlékeztető arra, hogy a folyók és a természet állandóan változnak, és mi, emberek, részei vagyunk ennek a nagy történetnek. A kiszáradó területek láttán ráébredünk arra, hogy törekeny és egyedülálló a természet szépsége, amelyet meg kell védenünk, és tiszteletben kell tartanunk.

A Duna-Gőzhajózási Társaság vezetői egyre növekvő nyomás alatt álltak. Március elején már nem tudtak tovább várni, mivel a hajóiknak sürgősen útnak kellett indulniuk. A Jean Baptist vízre került, bízva abban, hogy a folyó még mindig elegendő mélységgel rendelkezik. A szakértők meg voltak győződve, hogy kellő óvatossággal biztonságosan átvészelteti a sekélyebb részeket, finom navigálással, figyelmesen kerülve a mederben látható köveket és akadályokat.

A hajó motorjai beindultak, és a Johann Baptist lassan elindult. A parton állók szorongva figyelték a kockázatos manővert, miközben a hajó lassan haladt a mélyebb részek felé. A víz fojtott hangja a hajótest alatt hallatszott, amint a Duna mélyén megtapasztalta az alacsony vízállás okozta problémákat. Éles fuvallatok táncoltatták a lobogó zászlókat, melyek úgy rezdültek, mint a vitorlák egy várakozó kalandot ígérő tengeri utazás előtt. Muray kapitány szemeiben lángolt a kalandvágy és határozottság, mely ragadós lelkesedést szült a legénység körében. Ahogy a hajó előreindult, a folyó hideg hullámai egyesültek a matrózok izgalmas zsongásával, élettel töltötte meg a fedélzetet. A kapitány bízott a Johann Baptist erejében és tudásában, miközben a nap sugarai derűt és reményt hintettek az útra készülő hajóra.

Muray Lajos kivételes hősies cselekedeteivel tűnt ki társai közül. Egyik felejthetetlen pillanata az

mentőakció volt, amikor a hajó jégtáblák között rekedt, és egy matróz életét kellett megmenteni. A Johann Baptist tele volt értékes rakománnyal, és a súlyledéstől való megmentése kritikus fontosságú volt. A kapitány folyamatos éberségének és gyors döntéseinek köszönhetően sikerült megszervezni a mentőakciót. Egyedülálló bátorsággal és vezetői képességeivel irányította a matrózait. Köszönhetően az ő elszántságának, a már majdnem elsüllyedt hajót sikerült egy zátonyra terelni, megmentve ezzel az egész értékes árukészletet a pusztulástól. Ezen események során még egy további drámai esemény történt, amikor egyik matróza a segédsajka fedélzetéről a jégtömbök közé zuhant, majd elmerült a vízben. Maga kapitány ugrott utána, így sikerült megmenteni a matrózt a biztos haláltól.

Murray kapitány, csípőre tett kézzel a hajó tetején állva, magabiztosan nézett előre. Az arcán ott ragyogott a tapasztalatokkal és a sikeres küzdelmekkel teli elégedettség. A Duna víze alattuk morajlott, miközben a hajó lapátjai forogni kezdtek. A kapitány szemében büszkeség, elszántság és a vágy, hogy biztonságban, sikerrel hajtsa végre az újabb kalandot.

Középkorú férfi, arcán az évek tapasztalata. Sötét, borostás szakálla jellegzetes vonásokat adott. Barna szemében tükröződött a hajózás iránti szenvedély és eltökéltség. Magas és izmos testalkata a kemény munka és a tengeri életforma eredménye. Haja már kezdett őszülni, de még mindig fényes, rendezett. Széles válla, határozott járása uralkodó megjelenést sugallt, amely méltó egy hajókapitányhoz.

A hajónak összesen 25 fős legénysége közösen dolgozott a sikerért. A mérnök volt felelős a motorok és rendszerek karbantartásáért. A kormányos a biztonságos irányításért felelt. Az első és második tiszt segítette a hajó üzemeltetésében és a legénység koordinálásában. A melléksónak irányítására és a hajóhoz való kötések biztosítására külön ember ügyelt. Hat matróz a mindennapi működésben segédkezett, míg a két vontatási szolgálatra beosztottak saját feladatuk ellátását végezték. A gépkísérő felügyelte a hajógépek működését, míg nyolc fűtő értelemszerűen a fűtésről és a tüzelőanyag-ellátásról gondoskodott. Végül a szakács a legénység és az utasok ételmezéséért, kényelméért felelt. Ez a sokféle szakértelemmel rendelkező legénység egységesen működött együtt a hajó sikeres üzemeltetése érdekében.

A hajó eltökélten haladt előre Murray Lajos vezetésével, és a parton állók megkönnyebbülten lélegeztek fel, látva, hogy a Johann Baptist biztonságosan elhagyja a szárazföldet. A Duna folyásának irányába haladt, elhagyva a dokkot és a környező területeket. A hajó és legénysége célja nem más volt, mint eljutni Konstantinápolyba, ahol újabb utasokat és árukat várhattak. A folyó lendületet adott neki, ahogy átvágott a városon és a Lánchíd alatt. A partról a lakók lelkesen kiáltoztak, integettek. A Jean Baptist áthaladt a kanyarokon, ahol a folyó szűkült, majd átért a tágasabb szakaszra, ahol a Duna ereje teljes pompájában érezhető volt.

Az utasok a fedélzeten élvezték a varázslatos panorámát, ahogy sziklák és hegyek mellett haladtak el. A parti növényzet zöldje és a folyó kékje együttesen festették a lenyűgöző tájat. Kellemes beszélgetések, a várakozás és a felfedezés izgalma lengte be a levegőt. Az utazás azonban nem volt zökkenőmentes. Az alacsony vízállás miatt a hajó néha megakadt a homokpadokon és kisebb zátonyokon, és a legénységnek nagy fáradságába került, hogy újra vízre juttassa. Az óvatosság és a tapasztalat kulcsfontosságú volt a sikeres navigáláshoz, a hajó kapitánya pedig minden apró részletre figyelt, hogy biztonságban tartsa az utasokat és az árukat.

Minden erőfeszítés ellenére a Johann Baptist hajó végül teljesen elakadt az Érd előtti partoknál. Ez a szakasz veszélyes terület a homokpadok miatt. Az áramlás itt lassul, sok hordalékot, homokot, iszapot rak le a mederbe. A homokpadok ezáltal közel kerülnek a víz felszínéhez, változó a mélység, ez tovább növeli a folyó szeszélyességét, mivel a homokpadok mérete és elhelyezkedése is változatos. A túl alacsony vízállás csak növelte a gondokat. A hajó testének mélysége nem volt elegendő ahhoz, hogy elkerülje ezeket a sekélyebb területeket. A legénység feszülten dolgozott a hajó kiszabadításán, de minden próbálkozásuk eredménytelennek bizonyult. A homokzátony fogságában a Johann Baptist mozdulatlanul vesztegelt, miközben a Duna áramlása továbbra is körülötte zúdult. A hajó legénysége azonnal cselekedett, hogy megszabaduljanak az akadálytól. Fáradozásuk viszont nem vezetett eredményre, a víz lassan visszahúzódott a hajó körül. A hajó testének súlya nyomást gyakorolt a homokzátonyra, és lehetetlenné tette a továbbhaladást. A legénység különböző technikákat alkalmazott: a matrózok erőteljesen húzták a köteleket, míg mások

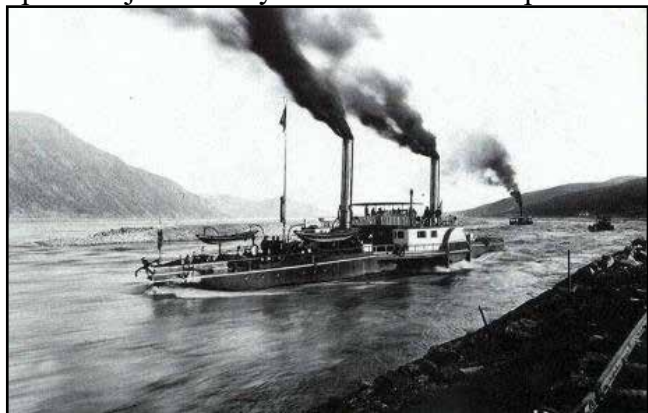
a hajó motorjait maximális teljesítményre állították. A manipulátor óvatosan irányította a kormányt, finoman manőverezve a hajót a homokból kiszabadulás érdekében. A feszültség érződött a legénység mozgólataiban – mindenki figyelte a hajó reakcióját és a homokzátony ellenállását. A hajó azonban nem mozdult a homokzátonyon. A homok sűrűn szorította a hajótestet, és úgy tűnt, minél jobban próbálnak kitörni belőle, annál inkább a homokba süllyed.

Az Érd előtti szakasz hírhedt homokpadjai nem kímélték a Johann Baptist-et. A matrózok minden erőfeszítése hiábavalónak tűnt, kíméletlenül szembesültek a Duna szeszélyes természetével, amely arra készült, hogy a feneketlen homokba temesse a hajót.

Eltelt egy hét, a hajó nem mozdult. Ezalatt a környező falvak lakói és a helyiek kíváncsian sereglettek a Duna partjára, hogy saját szemükkal láthassák az 64 méteres hajót. Számukra ez hatalmas látványosságot jelentett. Családok, gyerekek és idősek egyaránt kilátogattak a part közelébe, hogy megcsodálják a hatalmas gőzhajót, amint állva vesztegel a homokzátonyon. Csoportokba verődve beszélgettek egymással, osztották meg a pletykákat, és találgatták, mikor sikerül a Johann Baptist-et kiszabadítani. A gőzhajó mérete és látványa lenyűgözte őket, sokan még soha nem láttak ilyen közletről ekkora nagy hajót. Kíváncsiság és várakozás feszültsége érződött a levegőben. Ugyanakkor reménykedés, hogy a közelgő eső és a Duna vízállásának emelkedése segíteni fog a hajó továbbhaladásában.

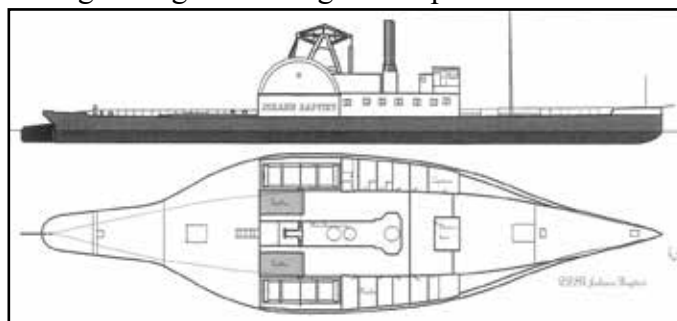
Egy évvel ezelőtt, 1871 augusztusának elején a Dunai Gőzhajózási Társaság felállított itt Érd-Hamzsbégen egy kiszálló hidat, amolyan kikötőt. Kialakítottak egy hajóállomást is, ahol az utasokat lehetett kényelmesen és gyorsan felszállítani. Ezen az állomáson tolongott a nép nyakát nyújtogatva a jobb kilátásért.

Az eltelt egy hét alatt a helyi lakosok és a Johann Baptist hajó személyzete szorosabb kapcsolatokat

alakított ki. A parti Horgony kocsmá népszerű találkozóhelyé vált, a legénység tagjai is gyakran jöttek, beszélgettek, történeteket, friss híreket osztottak meg egymással – új barátságok születtek, a hajó személyzete részese lett a helyi közösség életének. Élettel telt meg a hely, vidám, izgalmas, reményteli hangulat uralkodott.

Murray kapitány hamar a falu kedvence lett közvetlen és humoros modorával. Jöttek is a helyi kíváncsiskodó fiúk, hogy láthassák és hallhassák a kapitányt, ahogy vicces történeteket mesél, és szórakoztató anekdotákat idéz a hajózás világából. Mindig mosolyogva és jókedvvel fogadta a falusiakat. Humora arra ösztönözte őket, hogy élvezzék az életet, és legyenek boldogok még a nehézségek közepette is.

A Johann Baptist gőzhajó központi témává vált Érd mindennapi életében. Beszélgettek róla, felidézve más hajózásokat és történeteket a folyóval kapcsolatban. Egyesek még más, rég elfeledett kincses hajóról is beszéltek, amelyek szintén megtapasztalták az alacsony vízállásból adódó nehézségeket, és itt süllyedtek el a falu szeme láttára. A gyerekek ábrándokkal teli ámulattal hallgatták az idősek hajós történeteit. A várakozás során a helyiek a gőzhajó mellett piknikkeztek, a gyerekek dobálták a kavicsokat a vízbe, míg mások sétáltak a homokfövényen.

Felmerült a régmúltban elsüllyedt kincses hajó története is, amely az idősek körében legendaként élt. Emlékeztek arra, hogy a török idők végén egy hatalmas, gazdagon felszerelt hajó indult útnak a Duna vizén. Azonban az alacsony vízállás és a változó folyómeder miatt a falu közelében vesztegárba került, és végül a homokzátonyoknak esett áldozatul. Azt mesélték, hogy azóta is ott rejtőzik a Duna mélyén, tele értékes kincsekkel és kincsesládákkal.

A régi kincses hajó legendája még Kereskényi Gyula érdi plébános figyelmét is felkeltette. Ő mindig is érdeklődött a helyi történelem és folklór iránt, kuta-

tásokat végzett, és beszélgetett az idősebb falusiakkal. Elragadtatással osztotta meg a falu lakóival, hogy számos történelmi adat és helyi pletyka támasztja alá a rég elfeledett kincses hajó létezését.

1872. április 5-én már több mint egy hónapja, hogy a Johann Baptist gőzhajó még mindig a homokzátonyon feküdt Érd előtt. A Duna rendkívül alacsony víz-állása különösen a dél felé tartó gőzhajók számára okozott komoly nehézségeket. A Ferencz József nevű nagy személyszállító gőzhajó is hosszabb ideig volt kénytelen a helyén maradni, míg a Jean Baptist, a

nagy egyensúlyozó gőzhajó, már több mint egy hónapja nem tudott elindulni Hamzabégyről. Ekkoriban Érdet így nevezték, ami a török időkből ragadt rá a településre.

Az emberek a faluban és környékén egyre jobban aggodtak a Johann Baptist gőzhajó és annak legénysége miatt. Aggodalmaskodó hírek terjedtek a faluban, és mindenki a halmozódó kérdőjelekkel foglalkozott. A legénység fáradhatatlanul dolgozott azon, hogy kiszabadítsa a hajót a homokzátonyról. Csalódottság és csüggedés volt érezhető az emberek között. A hosszú várakozás során a helyiek egyre inkább megszokták a Johann Baptist gőzhajó látványát az Érd előtti homokzátonyon. A kezdeti izgalom és kíváncsiság csökkent és átalakult, az emberek megszokták a hajó közelségét.

Az érdi Duna-szakaszon több vízimalom is működött: a molnárok felajánlották segítségüket és eszközeiket, hogy a hajó elmozdulhasson a homokzátonyról. A hajószemélyzet hálásan fogadta a közös munkát.

(folyt.köv.)

Kalandozásaim – Ázsiai útinapló

Akik ismernek, tudják, hogy ha csak tehetem, utazom. Időnként olyan helyekre is eljutok, amit kevesen választanak úti célként. Így valósult meg legutóbb az a több éve dédelgetett álmom, hogy eljussak Ázsiába, azon belül is négy országba, Burmába (Mianmar), Laoszba, Kambodzsába és Vietnamba (e két utolsó korábbi számainkban olvasható). Rengeteget lehetne írni ezekről az országokról, az utazásunkról, de a területi korlátok miatt csak néhány tény, benyomást, emléket tudok felidézni. A közel kétezer fotó, amelyet az út során készítettem, csak megnehezíti a válogatást, hiszen mindegyikről lenne mit mesélni.

Első állomásunk **Burma**, mai hivatalos nevén **Mianmar** volt. Erről a névről a jelenleg is hatalmon levő katonai rezsim döntött 1989-ben. (Az ellenzék ma is a Burma alakot használja.)

Az ország életében központi szerepet játszik a vallás. Az 53 millió főt számláló lakosság 89%-a a théreváda (ortodox buddhista) hagyományon alapuló buddhizmus híve. A szerzetesek a burmai társadalom megbecsült tagjai. A lakosság életét még a nagyvárosokban is átszövi a hit. A burmai otthonokból sehol sem hiányozhat a házi oltár.

A szerzetesek aszkéta életet élnek. Minden reggel adománygyűjtő útra indulnak. A hívők adományai képezik a kolostorok ellátásának alapját. A szülők gyakran már öt-hatéves korban beadják legalább egyik fiúgyermeküket egy kolostorba – különösen igaz ez a legszegényebb falvakra –, ahol ő teljes ellátásban és kiváló oktatásban részesül. Csak felnőtt korában kell arról döntenie, szerzetes lesz-e. Addig azonban a kolostor rendjének megfelelően kell élnie.

Anyai szívemet meglehetősen felzaklatta egyik másik ilyen kisfiú látványa, amint a kora reggeli órákban mezítláb, adománygyűjtő tálkájukat magukhoz ölelve masíroztak. (Habár tudom, hogy általában sokkal jobb körülmények között élhetnek a kolostorokban, mint otthon a családjukkal.)

A tűző napsütéstől a burmaiak arcukat egyfajta fehér festékekkel védik. Nemzeti viseletük, legyen bár hétköznap vagy ünnep, az általunk vietnami papucsként ismert lábbeli. Ilyet hord Nobel Béke-díjas államfőjük Aun Szan Szu Kji (*An Szan Szu Csi*) még az ünnepi öltözködéséhez is.

Férfiak és nők egyöntetűen a londzsi nevű szoknyszerű ruhadarabot viselik, amelyet egy 2x2 méte-

res anyagból készítene. A nők és férfiak londzsi-ja csak anyagában különbözik egymástól. Mianmari vezetőnk egy alkalommal megmutatta hányféleképpen tudja megkötni úgy, hogy mindig a célnak megfelelően viselhesse (hol hosszú szoknya, hol rövidnadrág fára mászáshoz, hol zsebes kötény gyümölcszedéshez stb.).

Az országban lépten-nyomon, szebbnél szebb, gazdagon díszített sztúpákkal találkozhatunk. Számomra a leginkább meglepő az volt, hogy míg a lakosság nagy része fából készült, gyakran nyitott oldalú házakban, a mi fogalmaink szerint rendkívül szegényes körülmények között él, a sztúpák színarany, drágakő és féldrágakő díszei mérhetetlen gazdagságot sugallnak. *(A sztúpa a buddhista építészet egyik jellegzetes alakja. Eredetileg földhalom volt. Az első nyolc sztúpába Buddha hamvait osztották szét. A többi valamelyik szent vagy kiemelkedő szerzetes relikviáját rejt.)*

Rangon (mai nevén Yangon) – a korábbi főváros – három városrészből áll. Az angol gyarmati, a gyorsan fejlődő modern és az ősi templomvárosból. Ez utóbbi központjában fedezhetjük fel az egyik legszebb szentélyét Burmának. A Shwedagon Pagoda egy harang alakú sztúpa, amely a város fölé emelkedő egyik dombon áll. Közel 100 m magas kupoláját 60 tonna arannyal vonták be, felső részét gyémánt és rubint kövek díszítik, legtetején egy 76 karátos gyémánt tündököl a szikrázó napfényben. A pagoda Dél-Kelet Ázsia egyik fő szent helye, amelyet minden burmai szeretne egyszer meglátogatni. A nagy pagodába nem lehet bemenni, zárt építmény. Legendák terjengenek arról, mit rejt, de valójában senki sem tudja.

Swedagonban megtalálhatók ugyanakkor azok a szentélyek is, amelyek a régi szellemhitből (nat-ok kultusza) maradt fenn. Így a napok szellemeié is. Minden napnak megvan a maga asztrológiai szobra. Egy burmai ember neve (családneve 90%-uknak nincs) első tagja megmutatja, melyik napon született és azzal együtt védőszellemét is.

Burmán Buddha szerint mérik az időt, így nem hét, hanem nyolc nappól áll egy hét. *(A mi szerdánknak megfelelő nap két félre oszlik, így lesz nyolc nap.)* Egy a Shwedagon Pagodába látogató burmai soha nem felejt el leróni kegyeletét a hétnek annál a szentélyénél, amely az ő születése napjának felel meg. A szent helyekre virágokat, gyümölcsöket, ételt, füstölöket visznek áldozatul. A Buddha-szobrokat reggelente

megmosdatják. Nemigen jártunk olyan szentélyben, legyen az bár a legkisebb is, ahol ne találkoztunk volna imáikba merülő hívőkkel.

Rangon taván ringatózik a város egyik ékessége, a kacsiformájú – faragásokkal, arannyal, drágakövekkel díszített – Királyi Bárka, amely a modern Burma jelképe. Senki sem utazik rajta, de díszes fogadások, állami események színhelye.

Egy másik csodás szent hely a Kyaikto városhoz közel, 1200 méteren található Arany Szikla (Golden Rock) Pagoda. A 900 m magas emelkedő sziklacsúcson egy gránitszikla egyensúlyoz – meghazudtolva mindent, amit a fizikáról eddig gondoltam – tetején egy arany sztúpával. Az aranyozott vándorkő alatt helyenként átsüt a nap. A férfiak gyakran meg is lökdösik, könnyen mozdul.

A hiedelem szerint Buddha tartja, azért nem zuhan le. Nők nem érhetnek hozzá (ahogy egyébként a szerzeteseket sem érinthetik meg). A szikla mellett fegyveres katona védi a lejáratot, hogy nők a közelébe se mehessenek.

A szentély mellett működő kolostor és zárándokhely van. A környező tereken hívők százai töltenek órákat, gyakran napokat. A látogatók ide is – mint minden más élő buddhista szent helyre Burmában – kizárólag mezítláb mehetnek fel (itt ez több száz méteres sétát jelent).

A pagodához vezető közel öt km-es dzsungelösvény legnagyobb részét mi nyitott fapados teherautókon tettük meg. (A hívők többnyire gyalog járják végig az utat.) Gépkocsivezetőnk hátborzongató vakmerőséggel kanyargott a hegyi utakon. Szememből csurgott a könny a menetszélről, így a szakadékokat alig láttam. Arra koncentráltam, hogy véletlenül se engedjem el a vaskorlátot.

De amikor időnként egy-egy pillanatra megálltunk, a látvány mindenért kárpótolt. Egyébként pedig Buddha ott valószínűleg ránk is vigyázott.

Mianmar nyugati Shan tartománya rejtja az egyik legvarázslatosabb vízi világot, amit bárki elképzélhet. A sekély Inle-tó (1,5 m mély), amely helyenként végtelen tengernek tűnik, az innsha nép otthona. Az ember alakította tónak nemcsak a partjára, hanem magába a tóba is építettek cölöpházakból álló falvakat. A vízi településeken a lakóházakon kívül iskolák, közössé-

gi épületek és különféle kézműves műhelyek vannak. Ezüst műhelyekben ékszerek készülnek, teakfából kézimunkával készítenek csónakokat. Asszonyok dohány- és vízínövények leveléből kézzel szivarokat sodornak. Szövetek készülnek nyers és festett selyemből, valamint a világon egyedül itt készül ruha a lótuszvirág szárából kihúzott selyemszerű szálból. Az így előállított különlegesen szép, bársonyos simítású anyagból készített férfiing termelői áron 900 dollárért (~250 ezer forint) vásárolható meg a műhelyben. A vízen kialakított úszó kertekben zöldségféléket termesztnek. Burma paradicsomtermésének 60%-a innen származik. A hagyományos halászat ma már főként látványosság. A halászok csónakjukon állva kezükben kosárral fogják a halat, miközben a lábukkal eveznek.

Mindazok a termékek, amelyek itt készülnek és még számtalan más közönséges és egzotikus zöldség, gyümölcs, színes, házi készítésű ruhaféle, ékszer, fémből és fából készült áru megvásárolható a szintén unikum, úszó piacon.

Az Inle-tó rejtja az újra honosított burmai szent macskák házáat is. Nemrégiben fedezte fel a világ az Ezer sztúpa szigetén álló rengeteg kisebb-nagyobb buddhista ereklyét, amelyeket a természet visszahódított, és most az emberek újra birtokukban kívánják venni. A romok között kúszó növények, fák ölelik körbe a szent építményeket. Feltárásuk néhány évvel ezelőtt kezdődött meg. Ha valaki hajlandó pénzt áldozni egy-egy sztúpa felújítására, eldöntheti, milyen színben (fehér vagy sárga) állítsák helyre az általa kiválasztottat.

A tóvilág különleges lakói a hosszúnyakú nők (*padaungok*), akiknek nyakát minél idősebbek annál több és több rézspirál díszíti. Valójában a felhelyezett réztekercsek nem a nyakcsigolyát nyújtják meg, hanem 45 fokban lefelé hajlítják viselője kulcscsontját. (Más ez, mint az afrikai zsiráfnyakú nők esetében, ahol karikákkal nyújtják a nyakat.) Hátborzongató és döbbenetes látvány volt számomra ezeknek a nőknek a csapata, amint a földön ülve dolgoztak szövőségeiken.

Burma varázslatosan szép ország, Ázsia egyik gyöngyszeme, ahol számtalan csodával találkozhat az utazó. Az egy hét, amit ott töltöttünk is több érdekességet, kalandot kínált, mint amit lehetőségem van felidézni.

Indiana Jones és a sors tárcsája

(filmreflexió)

46. rész ☺

Rendező: James Mangold

Főszereplő: Harrison Ford

Saját vélemény, de ettől még nézze meg bárki. Jöttem... láttam... nem győztem... örülni, hogy vége... Szóval, van, amit időben abba kell(ene) hagyni. Ugyanazok a klisék, mint annyiszor. Ráadásul már itt is hiperképességgel megáldott átlagemberekként éltek át és túl minden túlélhetetlent a szereplők. Inkább Indiana Bond in Mission Impossible volt ez a film. És lássuk be, Ford már kiöregedett ebből a szerepből. Mégha kicsit önironikus is volt ez a film, és próbáltak néhány fanyar humorú szófordulatot beletenni a párbeszédbe – jelezve az idő múlását.

A frissítést egy fiatal hölgy személyével (Indy keresztlánya) próbálták kivitelezni, aki talpraesett és öntudatos, némileg dacos, és látszólag egoista módon tör céljai felé.

De Indiana Jones állhatatos, harcos becsületessége és tisztessége végül a lányra is átragad. Vagy ki tudja, mindig is ilyen nemes lelkű volt, csak a nehéz gyerekkor stb. elfedte ezeket a tulajdonságait. Így végül az erkölcsösség oltárán áldozva feladja egoizmusát és önzését, hogy a jó ügy érdekében cselekedjen.

A lányhoz tartozik egy vicces és szemtelen tolvaj kamaszfiú, aki a „Végzet temploma” epizódból ide-emelt figura, akinek kettős jelentése van.

1. Gyerek és (kutya) biztos siker.
2. Hogy minden korosztály elégedetten nézhesse a filmet...

A téma a sors tárcsája – egy időutaztató szerkezet felkutatása, amit a világ anno Arkhimedesz jóvoltából kapott meg.

Ez a szerkezet ketté lett szedve. Egyik fele Indy birtokában van, amit a keresztlánya néhai apjával találtak, a másik fele ki tudja, hol leledzik...

A kaland innen indul: megkeresni a másik felét a tárcsának, tűzön-vízen át szó szerint, mert tűz és víz volt bőven a filmben.

Sok-sok átverés és üldézes jelenet követi egymást. Villódnak a képvtársok. A közelik. Fokozódik a

feszültség. Óriási erőfeszítések mindkét fél részéről, akik a tárcsa nyomába erednek...

Végül a főszereplők és az őket üldözők átjutnak az időkapun, igaz, kb. 2000 évet elszámolva. Mert a németek a II. világháború kimetelésének megváltoztatása céljából 1939-be indultak vissza, de rossz számítás miatt egyenesen Arkhimedesz korába érkeztek meg hőseinkkel együtt.

Itt természetesen Indyék találkoznak személyesen a tudóssal – bla, bla, bla – és minden jóra fordul, ahogy annak lennie kell egy „amerikaiindianajonesesmissi-onimpassible-s” filmben.

A keresés, kutatás során a fő vizes jelenetnél Arkhimedesz törvényét is megtanulhattuk a vízkiszorításról, hogy tudományos tényeket is hallhassunk, ha már egyszer...

Igaz, a filmben számtalan olyan jelenet van, ami a fizika törvényeit és az emberi test tűréshatárát kb. tízszeresen túllépi.

No, de mozizunk. Annyira, hogy majdnem elfeledtünk az ellenlábassokról, akiknek a konfliktust és az ebből eredő újabb, de egyáltalán nem eredeti Indy-kalandot „köszönhetjük”.

És ki más lenne a jó csapat ellensége, mint a régi jól bevált rossziúk: a náci csapat...

A náciadászat mindig bejön, mindig szimpátiát kelt, ab ovo borítékolt a félsiker (lásd kutya és gyerek).

Igaz, nem ártott volna jó filmet készíteni a siker másik feléhez.

Szándékosan készítenit írtam, és nem a gyártani szót használtam – a jó film hiánya miatt.

Illetve várjunk egy picit:

Náciadászat: félsiker

Gyerek (és/vagy) kutya: félsiker

Akkor tulajdonképp ez a film egészSIKER...

DE! Megnézve, azt gondolom, ezt a mozit tényleg csak „legyártották”, s rutinból lehozták a szereplők. Meg is látszik a kimunkálatlan végterméken.

S talán, hogy végképp elkerüljük a már-már giccs-kategóriát, az annak köszönhető, hogy Indy feltárja:

elvesztette fiát, és felesége válik tőle. Minden hiába, kiégett a lelke, és nem nagyon van miért továbbmenni. Dráma és tragédia – gyermek és szerelem elvesztése. A két leginkább érzelmekre ható klisé.

Be is jön ez, és néhány percre megmenti a filmet, mert emberközeli teszi a szereplőket, nem csak sablonos rutinfigurákká.

De! Jó amerikai filmekhez híven nem lehet lezárni az amúgy jól sikerült kalandokat egy ilyen szomorú ténnyel, ezért megjelenik az epizód végén a megbocsátó feleség, és a szemlesütve távozó fiatalság ajtócsapódása után a két idős ember összeülkezve talál újra egymásra...

Mert „omnia vincit amor” – a szerelem mindent legyőz.

Szem nem maradt szárazon a záróképnél, az tuti. Főleg mert annyi vizes jelenet volt, hogy még Arkhimedesz is besokallt volna. És itt még nyakon is öntöttek minket egy kis amerikai (juhar) sziruppal.

Mindent egybevetve: ha a filmet egy hősi és mesebeli eposznak tekintjük, és nem a fizikai realitások kárára is csomótkereső szemüvegén át fixirozzuk jelenetről jelenetre a sors tárcsáját – akkor akár jól is érezhetjük magunkat ezen a két és fél órán át.

Sajnos azonban pont a hősi eposz és a mesebeliség bája hiányzott ebből az epizódból, főként az első három rész mindentmegkapó érzéseihez képest. Így azt éreztem, inkább elvettek az életemből két és fél órát, mintsem hozzáadtak volna.

Ui.: ezt még az sem tudta feledtetni, hogy becsempészték a filmbe Antonio Banderast kb. hat perc erejéig – aki Indy régi jó barátja, és pont van egy megfelelő hajója, amire Indyéknek épp szükségük volt. Ne máááár...miért kellett ez Banderasnak...és nekünk, nézőknek.

Ha ezt látná Desperado és Han Solo...?

Móczár Csaba

Pál Ildikó selyemfestő kiállítása a biatorbágyi Juhász Ferenc Művelődési Központban – jún. 5-én (a *VölgyhídTV* felvétele alapján)

Ildikó sok szállal kötődik a városhoz: a PMAMI (Pászti Miklós Alapfokú Művészeti Iskola tanára (furulyát oktat), tagja a MÁV Szimfonikus Zenekarnak (harsonán játszik). Akadémista volt, mikor felvették zenélni – emlékszik vissza csillogó szemmel.

Aztán a lelkét betöltő selyemútról szól: Bozó Edit Liza művészi selyemképei adták a kezdő ihletet, a kedvet az alkotáshoz.

A zene és a képzőművészet közel áll egymáshoz, kiegészítik egymást – mondja, tetszenek neki az ösztönművészeti kiállítás-megnyitók. Már hagyomány, hogy ilyenkor szertartásos hangulatot varázsolnak a közönségnek különféle egzotikus hangszerekkel.

Ezután Mihály Gyula (pánsíp) és Gábor Hajnalka (zongora) népszerű klasszikus zenedarabokat adnak elő, majd a művelődési központ vezetője arról beszél, hogy Ildikónak ez a megmutatkozása a városhoz kötődő művészek kiállításának sorozatába illik bele – a nyár a vidámság, a színek, a kitárulkozó boldogság időszaka, melyet a selyem könnyedsége, finomsága még inkább kiemel.

A műsor további részében Papp Katalin, a selyem szakértője beavatja a közönséget ennek a különleges anyagnak a történetébe, civilizációs útjába.

Ildikó szeretettel részletezi Biatorbágyhoz fűződő kapcsolatát, mindent szeret, a tájat, az embereket, a munkáját. A selyem pedig könnyű, puha érintésű, kellemes viselni, a festését is szereti, bár nem könnyű, és különleges technikát igényel. Be is nevezett néhány pályázatra, részt vesz nyári alkotótáborokban.

„Nemcsak testünk van, hanem lelkünk is, ezt is szeretném táplálni az emberiségnek.”

A riporter megszólított egy hölgyet a közönség sorából, aki dicsérte a műsor kellemes hangulatát, a szép zenei összeállítást és a gyönyörű festmények által kiváltott élményt, a harmonikus érzelmeket, melyek megérintették őt.

DLné

Mi történt egy év alatt a Mistaria írójával?

Cserni András videója: <https://youtu.be/XA0w4WIKITI> alapján:

2022. július 1-jén megjelent a könyv. Bemutatók az Instagramon, a Facebookon (rengeteg követővel). Valentini Zsuzsa író recenziójában méltatta a regényt (Tehetség érkezett c.)

Első könyvbemutató: Balatonkenesén – a szerkesztő Nagy Krisztina vezeti le.

A Libri, a Líra, a Book24.hu reklámozza, árusítja.

Bemutatkozás a TALENT-en – Tehetségek és sikertörténetek c. videóportré sorozatban.

Interjú az Érdi Újságban – szerző: Kling József
Könyvbemutató az Óperencia – Bíró András Könyvárúházaiban az Érdi Molyok szervezésében, Szanyiszló Edina vezetésével.

A Smaragd Díj elnyerése, átadása a könyvhéten.

Könyvbemutató a Csuka Zoltán Városi Könyvtárban, Nagy Krisztinával, a regény szerkesztőjével.

Interjú Kovács Ági blogger vezetésével.

IRKA Díj-- a legjobb előadónak cím odaítélése az újság 12. születésnapjára ünnepségén.

ÉrdFM – rádióbeszélgetés.

Tartalmas, értékes összegzés. Minta lehetne azoknak az IRKA-tagoknak, akik sokat és sokféle publikálnak, személyesen szerepelnek, mert így áttekinthető mindenki számára.

DLné

Bréma kisváros

**Érdi tinédzser írt könyvet
a háborús borzalmakról**

Ádám Katalin újságíró cikke
(megjelent 2023.júl.12-én az *ÉrdMost.hu-n*)

Kállay Gyopár hamarosan megjelenő könyve azt mutatja be, hogyan traumatizálja a háború a fiatalokat.

Kállay Gyopár a jövő tanévben érettségizik a VMG-ben. Még nincs tizenhét éves, de az Érdi Irodalomkedvelők Klubja (közismertebb nevén IRKA) tavaly Zenei Díjjal, idén pedig Irodalmi Díjjal ismerte el a tehetségét.

Gyopárral az IRKA júniusi, 12. születésnapjára ünnepségen beszélgettünk, amin nemcsak a díjat vette át, hanem ő is fellépett: énekelt a közönségnek. Mi azonban most nem zenéről, hanem irodalomról beszélgettünk, pontosabban Gyopár írásairól. Merthogy ez a fiatal lány megírt egy négykötetes regényt, amiért – ahogy Daróci Lajosné Márta, az IRKA vezetője fogalmazott a díjátadón – több kiadó is verseng.

„Nagyon szeretek verset írni – elsősorban szabadverseket –, szoktam novellát is, de az utóbbi időben a regényé volt a főszerep. Ez egy négykötetes történelmi dráma, amit tizenhét-tizenöt éves koromban kezdtem írni, és tavaly ősszel fejeztem be. Már az utómunkálatoknál tartunk, hamarosan megjelenik az egyik kiadónál” – árulta el Gyopár, akit arról kérdeztünk, hogyan választhatta mondanivalója történelmi háttéréül a második világháború időszakát, annak is az egyik letragikusabb fejezetét, a Don-kanyarban vívott harcokat.

„Érdekel, hogyan lehet a háborús időszakban átélteni emberi érzelmeket megjeleníteni. A regény 1942-ben játszódik a keleti hadszíntéren, főszereplői négy katonára, kiemelten Sándor, egy veszprémi fiatal gyalogos honvéd. Ő meséli el a történetet. Sándort megnyomorítják a harcok, a teljesen átlagos fiatalemberből negatív karakter lesz – én pedig ezt a folyamatot szeretném bemutatni. Azaz, hogyan lehet úgy traumatizálni egy fiatalot, hogy reményvesztétként térjen haza.”

Azt nem árulta el, hogy Sándor életében eljön-e a feloldozás, és jobbra fordul-e a sorsa. „Szeretném szabadon hagyni a végét. Döntse el az olvasó, hogy szerinte a végkifejlet pozitív vagy negatív-e, illetve hogy mit gondol a karakterről” – mosolygott Gyopár, aki főhősei egy évét követi nyomon könyvében.

Az alkotói fantázia mellett a könyv megszületéséhez mély történelmi tudás és kutatómunka is kellett. Gyopár levéltárakba, antikváriumokba járt – nem volt könnyű dolga, mert nagyon kevés forrásmunka jelent meg ebben a témában. Memoárok ugyan születtek, de azokat meg kellett találni, ahogy a hadszíntéri naplók és fényképeket is. A „Magyarok a Don-kanyarban” című dokumentumregény volt az egyik legfontosabb forrásom. Van ugyan olyan rokonom, aki hazatért a Don-kanyarból, de én őt már nem ismerhettem. Ha forrásként így nem is jöhetett szóba, inspirációt jelentett ez is” – tette hozzá Gyopár, aki nagyon várja a könyv megjelenését.

„Úgy képzem, Érden is lesz könyvbemutató, bár ezt még nem terveztük meg” – tette hozzá.

Gyopár életében nemcsak e tekintetben lesz fontos a következő év: jövőre érettségizik, és a továbbtanulásra is fókuszálnia kell. „Nagyon szeretnék operettet énekelni, ezért a Zeneakadémiára, klasszikus énekre tervezek felvételizni” – árulta el. Persze, az írással sem hagy fel, aktív tagja az IRKA-nak.

„Nagy megtiszteltetés ez a díj, és nagyon jólesik, hogy így felkarolják a fiatalokat, és van olyan közeg, ahová be lehet illeszkedni. Ez nagyon ritka, főleg egy kisebb városban” – zárta szavait Gyopár.

Az IRKA-nál már hagyomány, hogy a születésnapjára ünnepségen ismerik el azok munkáját, akik az elmúlt évadban sokat tettek a közösségért, az irodalom területén pedig kimagasló eredményt értek el. Elsőként az IRKA Irodalmi Díjat osztották ki, három kategóriában: Valentin István, a Kós iskola tanára vers kategóriában nyerte el a rangos helyi kitüntetést, próza kategóriában pedig Naszvadi Judith vehette át a díjat (képek a korábbi számunkban). Gyopárt a diák kategóriában díjazták (a két felnőttnek nemrég volt szerzői estje, a diák pedig októberben mutatkozik be az IRKA Irodalmi Kör szervezésében)

Az IRKA Díjat azoknak ítélik oda, akik folyamatosan és sokat fáradoznak az IRKA-klubért. Idén Varga Katalin, Pálné Onódi Judit, Cserni András és Hangyássy János vehette át a díjat. A Rovatvezetői Kitüntetést Móczár Csaba kapta. A kreativitást, az ötleteket jutalmazó IRKA Páva Díjat Kissné Matkó Gabriella vehette át, a Zenei Díjat Somfai István és Lenhardt Mária. Kiosztottak továbbá Poly-Art Díjat is, melyet Ilka Gábornak és Falus Gábornak ítéltek. A Képzőművészek Érdi Közössége (KÉK) tagjait is jutalmazták Poly-Art Díjjal, idén Hangyássyné Zsuzsa és Kovács Máttyás részesült a kitüntetésben.

Kis Gábor Szelecsényi-díja Tasson

(Naszvadi Judith laudációja)

Kis Gábor 1977. október 25-én született Szabadszálláson. A szülei, Bogdán Ilona és Kis Lajos a születése előtti években költöztek Tassra. Gabi a tassi iskolába járt, 1992-ben ballagott, majd dunaujvárosi kollégista lett, hidegburkolónak tanult.

1993. július 20-án az akkor még aktívan működő komphoz siettek hajnalban a testvérével, Zoltánnal, amikor az 51-esen elütötték őket. Zoli éber kómába esett, majd néhány hét múlva elhunyt. Gabi több életmentő műtét és 28 nap kóma után tért magához, akkor szembesült azzal, hogy lebénult.

Kívülállóan nehezen felfogható, mennyi betegségen és műtéten esett át a balesetből kifolyólag, és hogy micsoda lelkierővel tanult újra mindent. Például egy év után tanulta meg azt, hogyan lehet hasra fordulni. A sok nehézségen szülei gondos ápolása segítette át. Az első években elektromos kerekesszékekkel közlekedett. Naponta lehetett őt látni Zoli testvérehez a temetőbe menet vagy jövet.

Hosszú idő volt, mire túljutott az aktív gyászon. Nagyon elnyújtotta a „talpra állást” az is, hogy évek múltán találkozott az első olyan orvossal, aki face to face elmagyarázta neki az állapotát, hogy mi történt a gerincével, és hogy a reményeivel ellentétben SOHA nem fog tudni járni. Akkor sokként érintette őt az a beszélgetés, hogy egyszerűen elájult.

Az iskolát nem tudta befejezni, ezért egy idő után úgy döntött, hogy szeretne leérettségizni. A 11. évfolyamot már befejezte, amikor felhagyott ezzel a próbálkozással, mert nem kapott segítséget a buszsofőrtől a buszra való felszálláshoz, és nem tudott eljutni az oktatás helyszínére. Ekkor ismerte fel, hogy neki jogosítványra és autóra van szüksége. Az elképzeléseinek viszont az volt a feltétele, hogy be tudja önállóan helyezni a kerekesszéket az autóba. Ez a mázsás elektromos székekkel lehetetlen küldetés, át kellett szoknia a saját maga által hajtott (a saját szavaival „kenyér-gőzös” :)) kerekesszékre.

Hamarosan megszerezte a jogosítványt, majd egy héten belül munkába is állt: először a szociális foglalkoztatásban, majd később évekig adminisztratív munkakörben dolgozott Kunszentmiklóson.

Az egészségügyi nehézségek (decubitus műtétek, csonttörések stb.) azonban nem szüntek meg. 26 éves volt, amikor egy hosszabb kórházi tartózkodás alatt megszületett benne az elhatározás, hogy el akar költözni, önálló életet akar kezdeni. A szülei ebben is támogatták. Édesapja segítségével akadálymentes otthont építtetett magának.

Talán az alaptermészete okán, talán az állapota miatt rendkívül kíváncsi természetű ember, aki szeretne minél többet megismerni a világból. Az autóvezetés megadja neki ezt a fajta szabadságot. A volán mögött ülve abszolút egyenlőnek érzi magát másokkal.

Egyébként ez a kíváncsiság és életigenlés juttatta el siklóernyőzni, az első handbike-jához és a Berlin Maratonra is.

A faluban lakó idős házaspár példáján felbuzdulva, akik minden nap lesétáltak a faluból a Dunához és vissza, kezdett el a hétköznapi szünetekben szükséges tekerésen túl kerekesszékekkel sportolni. Annyira megkedvelte a mozgást, hogy nem sokkal később – még minden segédeszköz nélkül – részt vett a szabadszállási jótékonysági futóversenyen. Ott aztán elkapta a gépszíj. Az interneten keresett magának handbike-ot, amivel sorra nevezett be a neves magyarországi futóversenyekre.

Ezt követően csatlakozott a SUHANJ! Alapítványhoz, és immár kétkézesen, jótékonysági futóként rajtolt el félmaratoni, maratoni távokon. Néhány évvel korábban igazi kuriózumként egy vak sporttársával teljesítették a maratoni távot. Az összegyűjtött adományt itt is a SUHANJ Alapítvány céljaira, a fogyatékkal élő gyermekek sportoltatásáért ajánlották fel.

Gabi életében nagyon fontos Tass. Ide született, mindig is itt élt. Kis túlzással mondhatni, hogy mindenkit ismer, és mindenkire van néhány jó szava. A közösségért való összefogás meghatározó érzése vezette akkor is, amikor a legutóbbi árvízi védekezés során ő is ment a homokzsákokat tölteni.

Az elmúlt másfél évben komoly megrázkódtatásokon ment keresztül. Elhunyt édesapja, aztán vesedaganat miatt operálták, majd súlyos szívelégtelenséget diagnosztizáltak nála.

Ezek voltak az elmúlt évtizedekben az első olyan problémák, amelyek nem a balesetből fakadtak, így még mélyebben érintették. Kivált az a fenyegető eshetőség, hogy a szíve miatt többé nem sportolhat.

A kezdeti sokk után azonban még nagyon gyengén

ugyan, de annál nagyobb lelkesedéssel vállalt egy új küldetést: az alapítvány égisze alatt iskolás gyerekeknek tart érzékenyítő programokat. Arról mesél, milyen kerekesszékekben élni, és hogy tulajdonképpen minden lehetséges. Milyen mindennapi nehézségeket kell leküzdeni egyáltalán csak ahhoz, hogy a startmezőre állhasson az ember. És hogy mégis, ennek ellenére is el lehet érni mindent, amit csak szeretnénk.

Gabinak szelíd ereje van. A szerénység, a hitelesség és az, hogy sosem panaszkodik, valahogy elcsöndesíti és önvizsgálatra készíti az embereket.

„Rájöttem, hogy nem is olyan kilátástalan a helyzetem!” és

„Eddig azt hittem, hogy az én bajom milyen nagy, de már látom, hogy igazából semmiség!”, „Mostantól nem siránkozom többet!” – számtalanszor mondanak ilyesmit, akik vele találkoznak, beszélgetnek.

Pedig Gabi nem agitál, nem akar senkit meggyőzni semmiről, nem hangoskodik, nem veri a mellét – egyszerűen csak teszi a dolgát. Dolgozik, gyereket nevel és sportol.

Mert a Jóisten csodája, hogy egy új gyógyszernek köszönhetően a súlyos szívelégtelenség ellenére is teljes életet élhet, és még sportolhat is újra!

A jövőben is folytathatja a jótékonyági futást, és megmaradhat annak a kedves tassi szomszédnak, aki két láb helyett négy keréken rója a falu utcáit.

Wenszky Ágnes

Rendhagyó alkotótábor 2023 júliusában

Több mint 15 év óta járok a somogyi nyári alkotótáborba. Eddig is több helyszínen volt, de most már egy ideje a Mezőcsokonyai Általános Iskola ad otthont a képzőművészeknek.

Ebben az évben több változás is volt. Ami leginkább gondot okozott a régóta ide járó alkotóknak az az, hogy az időpont megváltozott, így a megszokott augusztusi helyett július utolsó hetére hirdették meg. Erre azért került sor, mert az iskola konyhájának felújítási munkálatai éppen folytak, így egyénileg kellett megoldani az étkezést. E változások következtében többen nem tudtak részt venni a tábor életében.

Sajnálatos módon a művészeteket, az alkotótábort oly nagy szeretettel támogató polgármester, Sudár Zoltán az előző évben elhalálozott. Ő gyakran felkereste az alkotó művészeket, meghívott bennünket rendezvényekre, megismertette velünk a falu életét, beavatott a közösség megoldandó gondjaiba.

Az iskola vezetőjétől és a már szeptemberi iskolakezdet előkészítő tanároktól továbbra is nagy odafigyelést, kedvességet kaptunk, és a kényelmünket igyekeztek szolgálni a segítőkész takarítók és a mindenre megoldást találó iskolagondnok.

Változó létszámmal, de megtartottuk az elsősorban rézkarckészítésre összejött tábort. Voltak olyan alkotók is, akik először jöttek el ebbe a csendes kis somogyi faluba, hogy egymást figyelve, egymástól tanulva vagy csak egymással beszélgetve új ismereteket, új kapcsolatokat építsenek.

Néha annyira belemerültünk a munkába, hogy volt olyan látogató, aki azt hitte, nincs itt senki, mert csend honolt az épülethez közeledve, pedig hatan-heten is karcoltuk a gyertyaláng által bekormozott rézlapokat. Bezzeg ha este jött volna, akkor volt csak igazán nagy hangzavar, nyüzsgés a műteremnek berendezett nagy aulában. Akkor folyt ugyanis a nappal megkarcolt vagy akvatinta eljárással készült, kimaratót rézlapok festékezése, nyomtatása. A keze mindenkinek festékes volt, de sokszor az arcunk is, egy megszokott mozdulattól.

Kék, piros, sárga, zöld, barna, fekete külön-külön vagy egymással társítva is rákerülhet a rézkarcra. Mindenki izgatottan figyelte, hogy milyen nyomat lett abból a rézkarcból, amin talán több napot is dolgozott. Egymás munkáit is nézegettük, mert kíváncsi-

ak voltunk, hogy kinek, hogyan sikerült. Mindegyik nyomat más lett. Nemcsak azért, mert új színekkel próbálkoztunk, hanem azért is, mert más színű papírt választottunk, másképpen dörzsöltük le a fölösleges festéket, így szinte egy másik képet kaptunk ugyanarról a rézkarcról. Hamar magasodott a „depó”, mert a nedves papírnyomatok újságpapír, kartonlap közé téve több napig nehezek alatt száradtak.

Sok és változatos képek születtek, utcarészletek, virágok, állatok, tájképek, élmények lenyomatai. Jó volt látni az ifjú családtagok, gyerekek, unokák munkáit, akik – reményeink szerint – tovább viszik ezt a nem könnyű, de nagyon izgalmas képzőművészeti műfajt. Ebben mindig segítséget, tanácsot kaptunk Adelman Gusztávtól, aki sok éve a Somogy vármegyei alkotótáborok szervezője, vezetője. Most is új kifejezési műfaj kipróbálását tette lehetővé, a linómetszést. Anynyiban hasonlít csak a rézkarchoz, hogy ez is a sokszorosítható grafika műfajába tartozik, de anyagában, metszésében, festékezésében, nyomtatásában teljesen különbözik tőle. A linóleumot éles kis vésővel kell vésni, és itt a festékezés után a vésett rész lesz fehér, a linóleum többi része pedig színes. A papírt nem kell megnedvesíteni, a nyomat gyorsan megszárad, a linóleumlapot vízzel lehet megtisztítani az új színű linófesték felhordása előtt.

Természetesen voltak, akik az ecsetet választották, és olajfestékkel, akrillal festettek vászonra, farostlemezre, de voltak néhányan, akik mindkét műfajt gyakorolták ez alatt a bő egy hét alatt.

Most elmaradt a szokásos kiállítás, de a minden nehézség ellenére jól sikerült táborban készült munkákból egy-egy alkotást ajándékban hagyunk az iskolának.

Remélem, hogy jövőre ismét mehetünk a vendégszerető Mezőcsokonyára, ahol annyi szép alkotás született a nyári táborban.

*Szélfűtta tölgyes
kopogó szimfónia
őszül az erdő
(Botos Ferenc)*

Egyhetes alkotótábor a battai Régészeti Parkban

Örömfestés volt, remek hangulat, melynek végeredménye: értékes festmények sokasága.

Nem irigylem azokat, akiknek majd választaniuk kell a remekművek közül: a témák hasonlóak ugyan, de rengeteg technika, sokféle látásmód, anyagok, színek tobzódása – szemet gyönyörködtető...

A hely történelmi szellemisége mindenből a legjobbat hozta ki.

Nem elfogultság! Minőségbeli színvonal jellemző minden téren erre a hétre.

Szerencsére videófelvétel készült a táborzárásról, a műsorról és a rögtönzött kiállításról.

Köszönet illet minden szervezőt, de a résztvevők is boldogan zsebelhetik be a gratulációkat.

A helyszínt és a pályázati pénzt (több, mint egymillió!) Hangyássyné Zsuzsa, battai KÉK-tagunk pályázta meg a helyi önkormányzatnál.

A Matrica Múzeumban lesz a festményekből a kiállítás október 2-án 17 órakor.

DLné

Tűzróka

Molnár Richárd

Egyszerűségem teljes tudatában bátorkodom felvázolni részleges önmagam számotokra, hogy ha alkalmasint megtiszteltek majd jelenlétetekkel, ne legyek teljesen ismeretlen. Mivel szép nagy családdal büszkélkedhetek (öt gyermek, négy unoka, egy drága társ, akinek sok

versemet köszönhetem), az idő, amit a művészetekre fordíthatok, igencsak korlátozott. Bár érzek belső ösztönzést novella- és/vagy regényírásra is, a versírásnál ragadtam le. Ez gyorsan kész van (legalábbis nekem valahogyan csak úgy jönnek a gondolatok, ha ihletet kapok, perc alatt készülnek a rímcsaládok), így aztán ez lett a hobbim. Mivel rendkívül érzékeny embernek ismerem magam – tudomásom szerint a szuperérzékenyek csoportjába tartozom –, a versek is ezt tükrözik. A jó és rossz, a pozitív és negatív, a helyes és helytelen megérzése, ill. az ezekre adott érzelmi reakcióim teljes mértékben felismerhetőek a verseimben. A külső világ és a nagy csodacsalád, ami körülvesz, folyamatosan ingerel a belső érzések kifejezésére. Sajnos ismertségem kimerül a baráti kör és most már a Facebook által nyújtott ablakokban figyelők apró like-jaiban. Viszont ez is nagy örömmel tölt el, mert jobb adni, mint kapni, és ha valakik megértik a verseimben kifejezett érzéseket, máris adtam valamit, ez pedig boldoggá tesz és kiegyensúlyoz. Gyermekkorom óta írok verseket, csak azok nagy százaléka az idő martaléka lett, kinyomozhatatlanul.

Mivel semmi „hivatalos” elismerésben nem részesültem, különösen értékesnek tartom, hogy az IRKA folyóirat egyszer a kezembe került, és felvehettem Mártával a kapcsolatot. Azok a verseim, amelyek a Facebookon megtalálhatóak, több kötetbe férnének csak el. Van egy titkos vágyam is, hogy gyermekeim kezébe egyszer örökségként majd hagyok legalább egy kötetnyi gondolatérzést, de ez még egyelőre csak távlati. Az IRKA viszont lehetővé tette, hogy maradjon valami emlék „apapapáról”.

Azért van egy másik könyv is, amiben megjelennek verseim, és amire igazán büszke is vagyok, egy háromkötetes, számomra könyvcsoda, a címe: Élet és mű egységben.

Ludányi Erika

Húgom nógatására, biztatására 2019 őszén kezdtem a festéssel foglalkozni, a Zsilip festőtanodában.

Előtte (1993-99.) bőrből készítettem képeket, kisplasztikákat, különböző tárgyakat. Kiállításon is részt vettem, ezért is beszélt rá a testvérem, hogy fogjak bele...

A covid alatt ömagunk képzése, egymás segítése videók révén folytatódott. Az idén megismertem Manna Dobo képzőművész-tanárt, akitől színén sokat tanultam. Tavaly találkoztam a KÉK – Képzőművészek Érdi Közössége nevű csoporttal, akik révén Tárnokon önálló kiállítást rendezhettem. Ezúttal is köszönöm a lehetőséget. Varga Katalin megtisztelt egy bájos verssel, amit két képem keltett életre benne (lásd: KÉP – VERS c. rovatot).

Pályázatokon vettem részt, ahol okleveleket, nívódíjat kaptam: MAIT Hegyek ölelésében c. pályázaton a Himalája – Nepál című képemre.

A Hatvani Galéria az „Arcok és Sorsok” Országos Portré Biennále pályázaton a Megfeszített figyelem című képem kiállítási lehetőséget kapott.

Inspirál az alkotás öröme, a kihívás, hogy egyre közelebb jutok a fejemben lévő elképzelések megvalósításához, önmagam erősítése, hogy meg tudom csinálni...

Különböző technikák, ecsetkezelések, módszerek hívnak, próbálj ki!

A képek témái ezáltal különbözőek: absztrak, tájkép, figurális, portré – mind vonz.

Nagyon tetszenek Bob Ross tájképei, Alex Kelly virágai, Michel Lang absztrak képei. Csontváry Kosztka Tivadar kiállítása erősen megérintett.

Más az eredeti képet nézni, átérezni.

A Nora Book Kiadó tavasszal kiírt Érzések: Harag c. novellapályázatának nyertes alkotásaiból készült antológiába beválogatták Cserni András művét.

Aug. 12-én Kis Gábor a tassi falunapon Szelecsényi-díjban részesült. „Az a szellemiség, az az életfilozófia, ami őt jellemzi, önmagában is figyelemre méltó, példaértékű. Ugyanakkor segítőkészsége, a település lakóihoz való viszonya, a közösségi életben való részvétele is indokolta a kitüntetését. Dr. Szelecsényi Zsigmond a XIX-XX. század fordulójának idejében volt Tass orvosa. Azért róla neveztük el a díjat, mert felismerte, hogy a sok veszélyes járvány egyik okozója az ásott kutak vize Tasson. Ezért megszervezte, anyagilag is támogatta, hogy egy ártézi kút kerüljön kialakításra a község központjában. Ez a több mint 300 m mély kút – kb. 20 évvel ezelőtti felújítása után – ma is működik, és jótékony hatása miatt messze településekről is járnak hozzánk vizéért”.(Németh Gábor polgármester, Tass)

21-én a Meskete.hu c. oldal interjút készített Gani Zsuzsával abból az alkalomból, hogy ő az első, aki 200 mesét és verset, valamint 100 hanganyagot töltött fel az említett oldalra. – Az óvodásokat a természet szeretetére, megóvására, a környezettudatos magatartásra neveli, hagyományaink ápolását, az ékes magyar szavak megőrzését tartja még fontosnak – mondja az interjúban. A Betakarítás című a Nap Verse lett a poet.hu-n.

29-én az Eszterlánc c. műsor keretében emlékezés Varga Zoltánra.

Szeptember 6-án Bauer Barbara író-olvasó találkozója a Csuka Zoltán Városi Könyvtárban.

7-én Linka Ágnes Jövendölés c. darabja a Szepes Gyula Műv. Központban.

14-én IRKA-évadnyitó a Szepes Gyula Műv. Kp.-ban (felolvasások, éves program, tervezések)

22-én Kállay Gyopár könyvbemutatója a VMG-ben. A Kiadó szervezi.

23-án: A Berda József Irodalmi Kör bemutatkozása a Bíró András Könyvtárházban. Közös műsor a Bíró András Baráti Társaság tagjaival.

Október 20-án IRKA-program: Kállay Gyopár és Cserni András költői / írói bemutatkozása.

November 24-én az Élni jó? c. őszi nagypályázat díjkiosztó ünnepsége (IRKA – Vigadó terme)

Ádám Kata

(az *Érdi Újság újságírója*)

(*Megjelent az Érdmost.hu-n 2023. szept.7-én*)

Szalonnázódeszkával avatták tiszteletbeli taggá az érdi tanárt

Botos Ferenc régóta kutatja Berda József költő életét, munkásságát, még egy elfeledett kéziratát is fellelte. Berda József (1902-1966) autodidakta költő volt, 18 évesen kezdett verseket írni. Volt lakatos, kifutó, könyvügynök, néhány hónapig szervita rendi fráter. Első verseskötete 1923-ban jelent meg, Krúdy Gyula írt hozzá előszót. 1928-tól a Nyugat, 1929-től a Szépkalomp közölte verseit, illetve egy ideig Az Est-lapok. Baráti szálak fűzték József Attilához és – érdi vonatkozás – Bíró Andráshoz is.

Művészetére főleg Kassák Lajos, József Attila és a Nyugat nemzedéke volt hatással. Kosztolányi „gyönyörűeknek” nevezte verseit. Az egyszerű ember örömeinek énekesének nevezték, aki mindig nagy örömmel indult el, hogy meghódítsa a természetet.

A Berda József Irodalmi Kör ápolja a névadó emléket: műveit népszerűsítik, életének, munkásságának dokumentumait felkutatják. Az egyesület rendszeresen szervez programokat, elsősorban Berda József kedvelt túraútvonalait járják végig.

Szeptember 23-án eljutnak Érdre is, ahol Berda ugyan nem járt, viszont (mint azt fentebb említettük) jó barátságot ápolt Bíró Andrással. Kettejük költészetének kapcsolatain keresztül emlékeznek meg a költőről, Bíró András „Berda a sírból” című kötetéből is idézve. A 14 órakor kezdődő irodalmi emlékülést – amire szeretettel várják az érdeklődőket: az Óperencia – Bíró András Könyvtárházban tartják.

Szeptember 7-én Deák Mária, az egyesület egyik alapítója és elnöke munkatársaival ellátogatott Érdre, részben azért, hogy megismerkedjen a 23-ai emlékülés helyszínével, valamint a helyi irodalmi klubbal, az IRKA-val, részben pedig azért, hogy a kör tiszteletbeli tagjává avassa az Érdén élő Botos Ferencet.

Botos nagyon tiszteli – és behatóan ismeri – Berda munkásságát, gyűjti a műveit, és részt vett az egyik gyűjteményes kötet szerkesztésében is.

„Berda József tarisznyájában mindig volt egy kis szalonna és pirospaprika. Így mi nem kupával, illetve díjjal köszöntöttük új tiszteletbeli tagunkat, hanem egy szalonnázódeszkával” – mondta Deák Márta, átnyújtva az ajándékot Botos Ferencnek.

A nyugalmazott tanár és felesége nem régóta él Érden, de nem ismeretlen számára a településünk, sokat kirándult erre (is). Mint mondta, Berda József ha Érdenre nem is jutott el, Budafokra és Nagytéténybe igen.

„Az ötvenes években írt a budafoki pincéről, átkozta is őket, hogy rossz a bor. Akkoriban hamisították a bort” – tette hozzá Botos Ferenc. Egyik nagy büszkesége, hogy egy antikváriumban rábukkant egy eredeti Berda-kéziratra, amit egy vékony kötet rejtett.

A tintaceruzával írt füzetben a költő egy korábban ismert, ám betiltott és elveszett verse lapult...Ma már az Írószövetség könyvtára őrzi a költeményt.

Tartalom

Vers	1
Vendégoldal	15
Próza	17
Diákoldal	26
Móczár Csaba rovata	28
KÉP-VERS	30
Petőfi /200	32
Jankovits Márta rovata	34
Ábel András nyomában	36
Petrovics Kornél rovata	38
Nagy-Rakita Melinda rovata	41
Mozi – ZOOM	43
Beszámoló	45
Bemutakozás	50
Molnár Richárd	
Ludányi Erika	
Hírek	51

Illusztráció: Ludányi Erika festményei

*Jegenyesárga
szél fúj holt leveleket
az ablak előtt
(Botos Ferenc)*

Honlap: www.poly-art.hu

Facebook:

Az Érdi IRKA irodalmi-kulturális folyóirat kedvelői

Érdi IRKA irodalmi-kulturális folyóirat • Megjelenik negyedévente a Poly-Art Alapítvány támogatásával • Felelős szerkesztő: Daróci Lajosné, tördelőszerkesztő: Daróci Attila • A szerkesztőség levélcíme: Szepes Gyula Művelődési Központ 2030 Érden, Alsó u. 9. • E-mail: dlnemarta@gmail.com • IRKA-logó: Mezőfi Virág • Nyomdai munkák: Progresso Print Kft. • Kiadja a Szepes Gyula Művelődési Központ • ISSN:2062-8048